

1982/83:147**Tisdagen den 17 maj**

Kl. 14.00

1 § Svar på fråga 1982/83:402 om svenskt återinträde i Intergovernmental Committee for Migration (ICM)**Anf. 1** Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Kerstin Ekman har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att Sverige skall återinträda i den mellanstatliga kommittén för migration.

När ICEM bildades i början av 1950-talet betraktades organisationen delvis som ett komplement till FN:s flyktingkommissariat med uppgift att vid behov ombesörja transport av flyktingar och migranter från Europa. Bland ICEM:s uppgifter ingick även att ordna med formaliteter och praktiska arrangemang i samband med avresa och ankomst till mottagarlandet.

Sverige var medlem i organisationen från starten men utträdde 1962 liksom några andra länder. Avgörande för utträdet var den förändring av organisationens verksamhet och inriktning som efter hand hade inträtt. En allt mindre del av organisationens resurser inriktades på flyktinghjälp, och Sverige föredrog att koncentrera sitt bidrag till att lösa flyktingproblem till FN:s flyktingkommissariat.

Sverige har emellertid utnyttjat organisationens tjänster även därefter, främst när det gäller flyktingar i Sydamerika. Full ersättning lämnas för dessa tjänster. Sverige har dessutom vid olika tillfällen lämnat bidrag till särskilda projekt i organisationens regi. Erfarenheterna av detta samarbete är goda.

I samband med de flyktingströmmar som satts i rörelse under 1970-talet, inte minst från Sydostasien, har ICEM:s verksamhet blivit alltmer internationell. När tyngdpunkten för verksamheten inte längre låg i Europa ändrades också organisationens namn till ICM, sedan E:t för "European" strukits. Den ändrade inriktningen av verksamheten innebar också att vårt intresse för organisationen ökade. 1980 ansökte Sverige om observatörsstatus, vilket beviljades samma år. Sedan dess deltar Sverige som observatör i möten med ICM:s råd med full möjlighet att framföra synpunkter och förslag. Det praktiska samarbetet med ICM har fortsatt på samma villkor som tidigare.

Tisdagen den
17 maj 1983

---

*Om svenskt åter-
inträde i Inter-
governmental
Committee for
Migration (ICM)*

Av vad jag nu sagt framgår att Sverige ganska nyligen vann anknytning till ICM som observatör och att denna status ger god insyn i organisationens verksamhet liksom möjligheter till visst inflytande över denna. Regeringen avser emellertid utvärdera de hittillsvarande erfarenheterna av samarbetet med ICM och kommer efter kontakter med övriga berörda länder att förutsättningslöst överväga frågan om återinträde som medlem.

Ett eventuellt återinträde skulle självfallet också medföra vissa kostnader, som kräver särskilt ställningstagande.

Anf. 2 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

ICM har räddat miljoner människor, vilka som flyktingar tvingats lämna sina hemländer. Det finns inget som tyder på att flyktingströmmarna minskar. Det är vår plikt att på allt sätt medverka till att så stora och värdefulla insatser som möjligt görs för att underlätta för de människor som drabbas. Vi har en möjlighet till det genom att medverka i det arbete som sker i ICM.

Tanken var från början, precis som utrikesministern sade, att enbart hjälpa till med transporter. Detta utvidgades snart till att även omfatta utbildning av flyktingarna – helt enkelt omskolning och språkundervisning för att de skulle klara sig i det nya landet.

Man lyckades på 1950-talet närmast tömma flyktinglägren i Europa. Sverige var på den tiden medlem i organisationen, som då hette ICEM, vilken vi dock lämnade 1962.

Arbetet har fortsatt, och listan på insatser som har gjorts är lång. Jag kan ge några exempel. 1968 transporterades 40 000 tjeckoslovakiska flyktingar till olika asyländer. Barn har räddats i Biafra. Drygt 100 000 människor har utväxlats mellan Pakistan, Nepal och Bangladesh. 50 000 asiater, hotade till livet av Idi Amin, fördes ut ur Uganda. Många chilensare räddades genom ICM:s försorg efter mordet på Salvador Allende. 1976 anordnades en luftbro från Libanon till Grekland för 30 000 flyktingar.

I slutet på 1970-talet blev Europa åter arbetsfält för ICM, och det är ingen brist på arbetsuppgifter.

Under åren 1952–1977 transporterades 2 256 000 europeiska flyktingar till utomeuropeiska länder.

Det är ett mycket aktivt arbete som bedrivs. Det finns, som jag ser det, ingen rimlig anledning till att Sverige står utanför ICM. Vi deltar genom ekonomiska bidrag, och vi skickar observatörer. Man ser mycket positivt på Sveriges medverkan, och det måste vara ställt utom diskussion att vi kan påverka och delta mer aktivt som medlemsland än, som nu, genom att bara ge bidrag och vara observatör. Därför är det naturligtvis värdefullt att utrikesministern tänker verka för att vi eventuellt återinträder.

Alla insatser behövs för att underlätta för de människor som tvingas bli flyktingar. Grunden för den hjälpen är att stater samarbetar. Det finns alltså, som jag ser det, inget skäl till att Sverige står utanför ICM.

Min fråga kvarstår: Tänker utrikesministern aktivt verka för att vi snart återinträder i ICM?

---

*Om åtgärder mot
vietnamesisk ag-
gression i Thai-
land***Anf. 3** Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Som jag nämnde i mitt svar var Sverige medlem i ICEM från starten, men lämnade organisationen 1962. Riksdagens beslut berodde på att flyktingandelen i det totala antalet transporter genom ICEM:s försorg hade minskat. Det var ungefär 34 % av de personer som berördes av ICEM:s verksamhet som var flyktingar. Ett annat skäl var att ICEM förde en del av dessa europeer till Sydafrika, vilket vi inte hade något intresse av. Under dessa omständigheter föredrog vi att koncentrera våra insatser till FN:s flyktingkommissariat. ICEM var ju inte den enda organisation som arbetade med dessa problem.

Vi har åter blivit intresserade av ICM, som organisationen numera heter. Som jag förut nämnde har vi inträtt som observatör i organisationen. Vi kanske också kan bli medlem så småningom. Men jag tror att det är att föredra att vi under någon tid följer organisationen som observatör och därefter, när vi har vunnit erfarenheter, prövar frågan om att bli medlem.

Under tiden fortsätter vi att använda oss av ICM:s tjänster – och betala för detta. Men framför allt anlitar och stödjer vi FN:s flyktingkommissariat.

Anf. 4 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Varför vi 1962 lämnade ICEM är kanske av mindre intresse – det hände för så många år sedan. Av intresse är däremot att Norge och Danmark är medlemmar i ICM och att vi, om Sverige blir medlem i stället för observatör, bättre kan påverka hur organisationen fungerar.

ICM har mer och mer arbetat med en kombination av utbildning och transport. Transporten sker antingen tillbaka till hemlandet eller till ett nytt land. Utbildningen är lika värdefull i båda fallen. Gäller det resa tillbaka, anpassas utbildningen så att den lämpar sig för hemlandet.

Jag ser fram emot att vi snart får ett mera positivt besked om medlemskap från regeringen.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Svar på fråga 1982/83:420 om åtgärder mot vietnamesisk aggression i Thailand**Anf. 5** Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Gunnar Hökmark har frågat mig om regeringen avser att reagera eller vidta någon åtgärd med anledning av att Vietnam från ett ockuperat land bedriver militär aggression mot flyktingläger i ett tredje land.

Längs den thai-kampuchianska gränsen finns en rad läger befolkade av ca 200 000 hemlösa kampuchianer. De flesta tillhör de grupper som bjuder motstånd mot den vietnamesiska närvaron i Kampuchea, och mot den av Vietnam stödda regimen i Phnom Penh. Dessa gränsläger kontrolleras av

Tisdagen den
17 maj 1983

*Om åtgärder mot
vietnamesisk ag-
gression i Thai-
land*

endera de Röda khmererna, prins Sihanouks rörelse Moulinaka eller det khmerska folkets nationella befrielsefront (KPNLF) under ledning av Son Sann. I lägren finns dels motståndsgruppernas gerillasoldater, men dels också civilbefolkning inkl. kvinnor och barn. Det är mot dessa läger som de vietnamesiska attackerna riktat sig. De ligger alltså inte inne i Thailand, utan antingen direkt på gränsen eller strax bortom densamma på kampucheansk territorium. Inte desto mindre är de vietnamesiska angreppen mot civila, kvinnor och barn självfallet oacceptabla och förtjänar vårt fördömande.

Förutom dessa gränsläger finns en bra bit in i Thailand flyktingläger där FN:s flyktingkommissariat verkar. Dessa har inte utsatts för vietnamesiska angrepp. Däremot skapade attackerna på gränslägren en flyktingström från gränsområdet in i Thailand. Det inträffade visar hur angeläget det är att de civila flyktingarna kan beredas plats i läger som är placerade på ett säkert avstånd från stridslinjen.

Från thailändsk sida har förekommit uppgifter att vietnamesiska förband vid ett par tillfällen under sina angrepp på gränslägren även överskridit gränsen till Thailand. Direkta konfrontationer mellan thailändska och vietnamesiska trupper har ägt rum. Dessa uppgifter ser regeringen på med största oro, inte minst som en sådan utveckling i sig kan innebära embryot till en upptrappning av konflikten.

Den svenska regeringen har alltsedan Kampucheakonfliktens början framhållit att de vietnamesiska trupperna måste dras tillbaka. Den har också konsekvent hävdad att konflikten måste lösas med politiska, inte militära medel. Dessa synpunkter har vi gång på gång framfört såväl i internationella sammanhang som vid bilaterala kontakter. Vid de alliansfria staternas toppmöte i New Delhi hade jag själv tillfälle att för bl. a. Vietnams utrikesminister klargöra den svenska regeringens inställning. Regeringen har fortlöpande kontakter med berörda regeringar och utnyttjar dessa för att så långt möjligt främja en utveckling som innebär att konflikten kan lösas vid förhandlingsbordet snarare än på slagfältet.

Till dess har det internationella samfundet, FN, en viktig uppgift i att söka lindra det kampucheanska folkets lidande. Den nya tillströmningen av flyktingar från gränslägren kommer sannolikt att medföra ytterligare behov av bistånd. Sverige har hittills lämnat ett avsevärt humanitärt bistånd till nödlidande kampucheaner. Den svenska regeringen kommer självfallet inte heller nu att undandra sig sitt biståndsansvar.

Anf. 6 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Först vill jag tacka utrikesministern för svaret på min fråga. Jag måste tyvärr säga att det inte är ett särskilt tillfredsställande svar.

Nästan som en ursäkt för bombningarna och beskjutningarna av kampucheanska flyktingläger nämner utrikesministern att lägren nog inte ligger i Thailand, låt vara att den thailändska regeringen hävdar att det är så. Jag tycker inte att det viktiga eller det avgörande i den här frågan är huruvida den beskjutning som ett svenskt mottagarland utövar mot flyktingläger är beroende av i vilket land flyktinglägret ligger, utan det är det faktum att man

med aggressioner, med våld bekämpar civila människor i flyktinglägren.

Den nuvarande statsministern sade i en utrikespolitiskdebatt förra våren, 1982, att vi moderater kännetecknades av en fäaktig underdånighet inför diktaturregimer. Vi tillbakavisade detta, därför att för oss är varje diktatur lika avskryvård. Men det är uppenbart att socialdemokratin graderar olika diktaturer beroende på vilken färg de har, och det är oroväckande.

När denna fråga ställdes för drygt en månad sedan hade alltså vietnamesiska förband i Kampuchea, ett ockuperat land, beskjutit kampuchianska flyktingläger. Och förmodligen, vilket kan diskuteras, gjorde man också räder in i Thailand. Det är då intressant att diskutera vilken hållning och vilken attityd till detta som den svenska regeringen intar. Vietnam är ju ett av våra största mottagarländer, och socialdemokratin har på en mängd olika sätt visat att den är mycket mån om att ha vänskapliga förbindelser med den vietnamesiska regimen.

Jag vill mot den bakgrunden och med anledning av utrikesministerns svar till mig fråga om utrikesministern verkligen anser det rimligt att öka u-landsbiståndet till ett land som bedriver anfallskrig och som beskjuter flyktingläger.

Jag skulle också vilja veta om utrikesministern verkligen anser att det gynnar utvecklingen mot en demokrati att öka stödet till en diktatur som bär ansvaret för vår tids kanske största flyktingtragedi – jag tänker då på bl. a. båtflyktingarna. Gynnar det verkligen freden att stärka den vietnamesiska regimen? Vilka exempel talar i så fall för detta?

När det gäller den kritik som utrikesministern hävdar att regeringen har fört fram skulle jag slutligen vilja fråga: Hur tror utrikesministern att reaktionerna på svensk kritik blir, när vi samtidigt med att kritiken framförs utökar biståndet och säger att den vietnamesiska regimen verkar vara på rätt väg?

Anf. 7 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Företrädare för moderata samlingspartiet brukar i olika sammanhang väcka förslag i riksdagen om att biståndet till Vietnam skall minskas eller dras in. Detta skedde också i anslutning till att riksdagen diskuterade biståndet i dess helhet för bara ett par veckor sedan. Dessa önskemål från moderat håll har emellertid inte bifallits av riksdagen.

Att av detta dra slutsatsen att vi skulle ha en tolerant syn på Vietnams militära närvaro i Kampuchea eller på övriga åtgärder som Vietnam vidtar är alldeles felaktigt. Det förhåller sig i stället så att Sverige sedan 1979, då vietnamesisk trupp invaderade Kampuchea, upprepade gånger protesterat mot detta. Vi har också lämnat ca 100 miljoner i humanitärt bistånd till nödlidande kampuchianer såväl inom som utanför deras hemland. Våra bidrag har till allra största delen lämnats via olika FN-organ, verksamma inne i Kampuchea och vid gränsen mellan Thailand och Kampuchea.

För Vietnam har vi också i olika sammanhang framhållit betydelsen av att man där avbryter den militära verksamheten. De motiv för denna som Vietnam har anfört, dvs. att det är för sitt eget försvar som landet bedriver sin

*Om åtgärder mot
vietnamesisk ag-
gression i Thai-
land*

ockupation, har vi inte kunnat godkänna. Vi har dock med tillfredsställelse konstaterat att Vietnam under senare tid inlett en partiell trupphemtagning, och vi räknar med att detta är ett första steg i rätt riktning, som skall följas av flera.

Anf. 8 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Den svenska regeringens agerande gentemot den vietnamesiska regimen skall ses mot det faktum att socialdemokratin med vänliga tillrop och på andra sätt har hyllat den nuvarande ledningen både före och under befrielsekriget. De avståndstaganden som har gjorts skiljer sig radikalt från den typ av avståndstaganden som man har gjort och gör i andra sammanhang mot andra regimer. Jag kan som ett exempel nämna att utrikesministern när han talade i FN berörde den vietnamesiska närvaron i Kampuchea inte genom att nämna vietnameserna vid namn utan genom att hävda att de utländska trupperna borde dra sig tillbaka. Det är en påtaglig skillnad mellan det sätt man kritiserar den här typen av regimer och det man tillämpar gentemot andra. Uppenbarligen använder man olika sätt att föra fram kritik. Mot socialistiska diktaturer för man fram den under förtroliga samtal i samband med banketter, samtidigt som man ökar biståndet till dessa länder.

Andra, icke-socialistiska diktaturer kritiserar man – med all rätt – genom att vända den internationella opinionen mot dem. Det är också det mest fruktbara sättet att göra vad vi kan för att värna fred och frihet, och det var genom den typen av opinionsbildning som länder som Grekland, Spanien och Portugal tog steget från diktatur till demokrati.

När det gäller det svar som har levererats till mig här i dag måste jag erkänna att jag inte anser att det är något egentligt svar i annan mån än att det ger besked om att regeringen avser att fortsätta att framhäva betydelsen av att man inte ockuperar andra länder. Det är väldigt lamt i relation till hur man borde handskas med diktaturer.

Anf. 9 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Riksdagen har framhållit att biståndet inte skall användas som politiskt påtryckningsmedel så länge man kan tillgodose biståndspolitiska mål. För Vietnams del har vi funnit att här sker en återuppbyggnad efter krigets härjningar. Här sker en ekonomisk och social utjämning, som är värdefull. Här sker också en utveckling mot ökad ekonomisk och politisk självständighet. Det försvarar inte på något sätt vad Vietnam gör rent militärt. Det har vi också framhållit för Vietnam – inte alls under några artigheter i festtal, som herr Hökmark säger, utan i direkta samtal med företrädare för Vietnams regering.

Anf. 10 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Jag ber att till riksdagens protokoll få noterat att när utrikesministern omtalar på vilket sätt den svenska regeringen för fram kritik gentemot den vietnamesiska diktaturen – förmodligen också mot andra

kommunistiska diktaturer – kallas det "framhålla"; man "framhåller betydelsen av" att landet i fråga inte uppträder på ett visst sätt. Det kunde vara rimligare att man öppet, klart och konsekvent reagerade mot och kritiserade förtrycket. Detta är en mycket lam kritik från svensk sida som åtföljs av en ökning av biståndet.

Hur tror utrikesministern att den vietnamesiska regimen betraktar den svenska regeringens "framhållanden", när Sverige samtidigt ökar ularsbiståndet till Vietnam och samtidigt uttalar – som utrikesministern här gjorde – att det sker en "positiv återuppbyggnad" av landet? Hur kan man påstå att krigföring i ett annat land, bl. a. riktad mot flyktingläger, förmodligen i ett tredje land, kan vara en aktiv del av uppbyggnaden i sydöstra Asien?

Anf. 11 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Herr Hökmarks semantiska utläggningar kring innebörden av begreppet "framhålla" skall jag avstå från att uttala mig om.

Jag vill klart och tydligt säga att vi har kritiserat Vietnams uppträdande. Sedan är frågan om den kritiken blir för Vietnam mer vägande genom att vi fortsätter vårt bistånd till massafabriken där och till barnsjukhuset där än om vi i övrigt intar en mot Vietnam fientlig hållning.

Anf. 12 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Jag är glad för att utrikesministern, även om han inte ville gå in på min semantik, ändå ändrade ordet "framhålla" till "kritisera" i sitt senaste inlägg. Såvitt jag vet betyder semantiken en hel del i det diplomatiska språket, och jag tycker att det är tråkigt om den svenska kritiken mot den vietnamesiska regimen förs fram under former som mer påminner om framhållanden än om kritik.

Kvar står av det svar som utrikesministern har gett mig att för socialdemokratin finns två typer av diktaturer: en litet snällare och en litet elakare. De snällare kritiserar man vid grandiosa banketter och de elakare kritiserar man – med all rätt – på det riktiga sättet genom att oavbrutet protestera mot förtrycket.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Meddelande om svar på interpellation 1982/83:131

Anf. 13 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Då interpellanten, Per Stenmarck, och jag haft svårigheter att finna en för oss båda lämplig tidpunkt för besvarande av interpellationen inom föreskriven tid, kommer svaret enligt överenskommelse att avlämnas den 30 maj.

Tisdagen den
17 maj 1983

*Om ökad svensk
fiskindustri*

Anf. 14 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Ingvar Eriksson har frågat mig om jag avser att ta initiativ som kan förbättra lönsamheten och öka konkurrensförmågan hos den svenska beredningsindustrin genom att göra s. k. dubbelfrysning möjlig.

Med dubbelfrysning menas att hel fisk fryses ned omedelbart efter fångsten för att beredas först vid ett senare tillfälle. Då måste fisken tinas och efter beredningen frysas in på nytt. Några formella hinder för fiskberedningsindustrin att utnyttja dubbelfrysning finns inte. S. k. dubbelfrysning är således redan i dag möjlig.

En fördel med metoden är att den kan användas för att utjämna säsongvariationer. Den har sin största betydelse för beredning av torsk, eftersom fisket efter torsk till övervägande delen sker under vinter- och vårsäsongen. Dubbelfrysning möjliggör ett bättre utnyttjande av beredningsindustrins investeringar och kan därmed göra dem lönsammare.

Jag har i den nyligen framlagda propositionen om prisregleringen på fisk för nästa budgetår särskilt pekat på att det är angeläget att lösa problemen med tillförsel av råvara till den inhemska beredningsindustrin. Metoden med dubbelfrysning kan bidra till detta.

Anf. 15 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Efter införandet av ekonomiska zoner i Nordsjön och fiskezoner i Östersjön har genom att Sverige äger mer än en tredjedel av Östersjön detta blivit den stora tillgången för svenskt fiske, beredningsindustrin och även för konsumenterna.

Under den vinter som gått har emellertid beredningsindustrin tidvis lidit brist på råvara. Detta har berott på höga exportpriser, där vår beredningsindustri inte kunnat konkurrera, men också på att det varit en ovanligt stormig vinter. När det så blev fiskeväder i slutet av vecka 5 blev fångsterna återigen goda, och det var då inte möjligt att finna avsättning för fångsterna utan en del gick till överskott.

Den svenska beredningsindustrin kan inte konkurrera med den danska. Det beror till stor del på att man i Sverige inte använder den metod med dubbelfrysning som man har tillgång till i Danmark. Det är på det sättet, som jordbruksministern framhöll, att man fryser in fisken och sedan tinar upp den och bereder den på nytt. Detta sker i Danmark. Man bevarar alltså fukten i fisken, och därför klarar sig den färdiga produkten och blir bra. Denna metod används alltså inte i Sverige. Det medför en ojämn sysselsättning vid vår beredningsindustri på grund av att fisket går i säsonger och på grund av att fångsterna är ojämna.

Det finns ett stort inhemskt behov av och en stor inhemsk marknad för torsk. Tillgången i Östersjön är god, och Sverige har kvoter som för 1983 uppgår till 68 000 ton och som skulle kunna ökas ytterligare. Problemet är alltså den kontinuerliga tillförseln eller möjligheten att använda den frysta råvaran.

Jordbruksministern säger att formella hinder för dubbelfrysning inte föreligger. Det skulle alltså redan i dag vara möjligt att göra detta.

Jordbruksministern tar också upp den nyligen framlagda propositionen om prisregleringen på fisk och poängterar i sitt frågesvar vikten av att lösningar av problemet med tillförsel av råvaror till den inhemska industrin kommer till stånd.

Men varför använder man då inte dubbelfrysning i Sverige? Det har sagts mig att om vi i Sverige skulle använda samma metod med dubbelfrysning som danskarna, tvingas vår fiskförädlingsindustri att märka produkten och ange att dubbelfrysning använts med tillsatsmedel som gör detta möjligt. Det anmärkningsvärda i sammanhanget är att då svensk fisk exporteras till Danmark och sedan importeras hit igen, krävs inte samma märkning. Det skapar alltså problem, och jag vill därför fråga jordbruksministern om han är beredd att undersöka möjligheterna av att märkningen av fiskprodukter sker på samma sätt för den fisk som bereds i Danmark som för den som bereds i Sverige.

Anf. 16 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Ett skäl till att dubbelfrysning hittills inte använts inom svensk fiskberedningsindustri är att kvaliteten hos dubbelfrost fisk har ifrågasatts. Det har alltså angetts som ett av skälen. Enligt den livsmedelstekniska expertis som vi har haft kontakt med innebär dock en riktigt utförd dubbelfrysning ingen risk för kvalitetsförsämring av produkten.

Ett annat skäl är naturligtvis att investeringen i utrustning för infrysning och upptining innebär en kännbar utgift. Det är i det här sammanhanget viktigt – och det vill jag gärna framhålla när vi diskuterar de här frågorna – att komma ihåg att den svenska fiskberedningsindustrin för torsk kraftigt byggts ut under de senaste åren med hjälp av statligt stöd. Stödet har hittills i huvudsak använts till investeringar i utbyggnad. Avsikten med stödet är emellertid inte bara att det skall utnyttjas för utbyggnad. Ett väl så viktigt syfte är att stödja effektivitetshöjande åtgärder i redan etablerade industrier. Installationen av utrustning för dubbelfrysning är enligt min mening ett bra exempel på en sådan åtgärd.

Sedan reste Ingvar Eriksson frågan om jag kan medverka till en sådan förändring när det gäller märkningen som skulle innebära förbättrade möjligheter för det svenska fisket att utnyttja dubbelfrysningen i jämförelse med det danska fisket. Om man använder de tillsatsmedel som det här är fråga om och som nödvändiggör märkningen, då bedöms det danska och det svenska fisket på samma sätt. Då är det alltså ingen skillnad mellan det danska och svenska fisket.

Huvudorsaken kan ändå ligga i att man ännu så länge inte har varit beredd att satsa på den investering som skulle vara nödvändig för att dubbelfrysning skulle komma till stånd. Det här är naturligtvis en bedömning som näringen i första hand skall göra. Men jag har velat visa att det statliga stödet i det här sammanhanget ger möjligheter – det anses t. o. m. vara önskvärt – att investera i denna typ av verksamhet.

Tisdagen den
17 maj 1983

---

*Om konkurrensen
inom livsmedels-
produktionen*

Anf. 17 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag har en känsla av att orsaken närmast ligger i det förhållandet att allmänheten är mycket uppmärksam på de tillsatsämnen som används i livsmedel. Det som gör mig litet betänksam är just uppgiften att det inte skulle föreligga samma märkningskrav på det som kommer hit från Danmark som på det som produceras inom landet. Jag tycker att vi i så fall borde skärpa oss och ställa samma märkningskrav på den fisk som kommer från Danmark. Det var det jag ville att jordbruksministern skulle medverka till. Vi måste självfallet konkurrera på lika villkor.

Anf. 18 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Det är enligt min mening angeläget att vi får samma märkningskrav för samma sorts fisk.

Anf. 19 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag vill tacka för det beskedet. Det gläder mig att jordbruksministern är inriktad på att skapa jämlika konkurrensförhållanden. Svensk fiskberedningsindustri bör alltså ha samma möjligheter att konkurrera som den danska. Det ger sysselsättning och förbättrade villkor för befolkningen i de orter i Sverige där det bedrivs fiskberedningsindustri.

Jag vill än en gång tacka för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1982/83:435 om konkurrensen inom livsmedelsproduktionen

Anf. 20 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Karin Ahrland har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att undvika att subventionssystemet slår ut privat produktion av vegetabilisk vispgräde.

Karin Ahrland har också frågat om jag är beredd att förändra avgifts- och subventionssystemet för att öka möjligheterna till konkurrens på lika villkor mellan privata och kooperativa producenter av livsmedelsprodukter.

Inledningsvis vill jag framhålla att gräde inte omfattas av livsmedelssubventionerna. Någon subvention som kan slå ut privat produktion av vegetabilisk gräde förekommer inte. Däremot tas en fettvaruavgift ut för ersättningsmedel för gräde i likhet med vad som gäller för andra varor som innehåller vegetabilisk fettråvara. För att få en lämplig avvägning mellan priserna på gräde och ersättningsmedlen tas dessutom tillverkningsavgift ut. Detta sker i enlighet med 1977 års jordbrukspolitiska beslut. Frågan om priset förhållandet mellan gräde och ersättningsmedel för gräde har därefter tagits upp i jordbruksprisöverläggningarna.

Enligt min mening är det viktigt att beakta konsumenternas intresse av att det finns utrymme för nya produkter och metoder inom livsmedelsområdet.

Jag har därför givit 1983 års livsmedelskommitté i uppdrag att se över dessa frågor. När det gäller frågor om villkoren för konkurrensen mellan olika producenter av livsmedelsprodukter vill jag framhålla att kommittén också skall analysera vilka effekter prisregleringen har på prissättningen till konsument och möjligheterna att uppfylla de jordbrukspolitiska målen.

Anf. 21 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret.

Svante Lundkvist hänvisade till livsmedelskommitténs direktiv. Det skall jag också göra. Det står där också att jordbrukspolitiken är inriktad på att bl. a. ge producenterna ett prisskydd mot utländsk konkurrens och att denna politik förutsätter att konsumenterna kan lita på att de får så bra livsmedel som möjligt till rimliga priser.

Herr talman! Visst skydd mot utländsk konkurrens är möjligen begripligt, även om jag inte gillar tullar på tomater t. ex. Men det står ingenting om den inhemska konkurrensen. Avgifter på vegetabilisk grädde som har experimenterats fram i Sverige kan alltså inte vara motiverade av detta. Däremot skulle det säkert gå ganska bra att exportera denna grädde, om vi först fick en någorlunda lönsam produktion här hemma. Då skall vi inte ta livet av den med avgifter.

Konsumenterna vill ha rimliga priser. Det är vi alltså ense om. Och jag noterar också att jordbruksministern talar om konsumenternas inflytande på prissättningen och om nya produkter och metoder inom livsmedelsområdet. Det låter faktiskt bra.

En möjlighet att bidra till det inflytandet är att stoppa försöken att skapa ett "gräddmonopol", som i praktiken blir följden av att tillverkningen av vegetabilisk grädde beläggs med så höga avgifter att det inte är möjligt att konkurrera med den fetare grädden från komjolk.

Tobaksmonopol och vin- och spritmonopol må så vara, men gräddmonopol kan vi från folkpartiet inte se någon som helst fördel i. Och jag tror faktiskt inte att konsumenterna gör det heller.

Vi betalar jag tror det är 3,8 miljarder i livsmedelssubventioner. Redan det är illa nog, och vi vill som bekant slopa en del. Men att vi dessutom skall låta dem som försöker producera billigare livsmedel här i Sverige subventionera de dyrare, det är inte bara illa, utan det är obegripligt. Det stoppar ju i praktiken nya idéer, som skulle kunna vara till nytta för konsumenterna.

Svante Lundkvist hänvisade till kommittédirektiven. Men, Svante Lundkvist, en jordbruksminister borde veta att medan gräset gror dör kon, dvs. produktionen av den här grädden kanske inte kan överleva väntan på livsmedelskommitténs förslag. Skulle det inte vara möjligt att jordbruksministern på den här punkten föregriper kommittén? Det gjorde Svante Lundkvist faktiskt när det gällde att stoppa nya hönshus.

Tisdagen den
17 maj 1983

---

*Om kontrollen
av radiumföre-
komsten i Pleuta-
jock*

Anf. 22 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! När fru Ahrland talar om "vi i folkpartiet" i det här sammanhanget kanske jag får erinra fru Ahrland om att folkpartiet stod bakom 1977 års jordbrukspolitik.

Nu har vi tillsatt en livsmedelskommitté, som förutsättningslöst skall analysera och pröva en del av de problemställningar som fru Ahrland här har tagit upp. Jag finner mot den bakgrunden inte anledning att nu föregripa kommitténs arbete – kommittén har ju fått en relativt begränsad tid på sig, och de här frågorna har ändå så många samband med hur vi har lagt upp vår jordbruksprisreglering att vi behöver en genomlysning av det hela, innan vi kan dra några definitiva slutsatser.

Anf. 23 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag förnekar inte att mitt parti stod bakom 1977 års jordbrukspolitik. Men de konsekvenser vi nu ser kände vi inte till på den tiden.

Vad jag ville ha nu var ett snabbt ingripande från jordbruksministerns sida för att rädda en mindre fettrik gräddes åt konsumenterna. Det är inte säkert att det går att klara den saken med hänsyn till den tid som kommittén behöver för att bli färdig, även om kommittén har i uppdrag att arbeta snabbt.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1982/83:439 om kontrollen av radiumförekomsten i Pleutajock

Anf. 24 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Paul Lestander har frågat mig om jag är beredd vidta åtgärder för att åstadkomma en mer tillförlitlig kontroll av radiumförekomsten i vattendraget Pleutajock mot bakgrund av att kommunen och LKAB vid mätningar inte erhållit samstämmiga resultat.

Som ett led i kontrollen och tillsynen av återställningsarbetena vid Pleutajock har ett kontrollprogram fastställts för mätningar av radiumhalten i bäckvattnet. Vid mätningar i juli 1982 enligt programmet erhöles ett värde som i en mätpunkt avsevärt skilde sig från av kommunens hälsovårdsnämnd samtidigt uppmätt värde.

Statens strålskyddsinstitut har uppmärksammat differensen. Institutet avser därför att vid nästa provtagningsomgång ta egna prov och utföra egna analyser för att nå full klarhet i frågan. Jag anser därför att några ytterligare åtgärder f. n. inte är nödvändiga.

Anf. 25 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jordbruksministern tycks inte anse att några ytterligare åtgärder är erforderliga.

Svensk uranbrytning har ju varit en mycket starkt kontroversiell fråga.

Frågan om Pleutajokk och brytningen där var inte mindre kontroversiell. Försöket till brytning var av mycket liten omfattning, men man har här haft möjligheter att verkligen visa hurvida oron för konsekvenserna vid uranbrytning var obefogad eller mer än befogad.

De två provresultaten är inte bara olika, de är drastiskt olika. Jag medger att det förhållandet att strålskyddsinstitutet nu griper in i och för sig är en åtgärd, men man kunde ha förväntat sig något mer diversifierade åtgärder för att verkligen kontrollera detta än ett ingripande från strålskyddsinstitutet.

*Om kontrollen
av radiumföre-
komsten i Pleuta-
jokk*

Anf. 26 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Paul Lestander har ju frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att åstadkomma en mer tillförlitlig kontroll. Den möjligheten har strålskyddsinstitutet, inte jordbruksdepartementet.

Strålskyddsinstitutet har redovisat att det avser att genomföra en ny kontroll för att granska resultaten, som ter sig märkliga med tanke på bristen på samstämmighet. Det anser jag i nuläget vara en fullt tillräcklig åtgärd för att man skall få veta vad som är de riktiga värdena i det här sammanhanget.

Anf. 27 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag och jordbruksministern har nog precis samma uppfattning om strålskyddsinstitutets och jordbruksdepartementets olika kompetens. Men jordbruksdepartementet saknar inte resurser. Om detta skulle vara orsaken till de måttligt diversifierade åtgärderna, har vi inte längre samma uppfattning.

Anf. 28 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Nu måste jag säga att Paul Lestander är ute och cyklar. Har vi ett speciellt organ som är utrustat för att utföra den här typen av kontroll – ett strålskyddsinstitut – är det i det organets händer som vi skall lägga den här typen av kontrollåtgärder. Det finns inte motiv för att föreslå åtgärder vid sidan av det institut som vi har byggt upp för att verkligen vara rustade på detta område, utan vi bör avvakta vad strålskyddsinstitutet kommer fram till i sina förnyade kontroller.

Anf. 29 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Självfallet vet Svante Lundkvist att jag har suttit här och inte varit ute och cyklat, men det är inte det vi skall diskutera. Ett faktum är att strålskyddsinstitutet säger att man skall göra en egen kontroll för att se vilka av de olika värdena som är riktiga. Men det är klart att man hade kunnat göra mycket mer än att vidta sådana åtgärder – och det är på den punkten olikheterna i bedömning mellan Svante Lundkvist och mig ligger. Det finns ingen anledning att diskutera olika motionsaktiviteter.

Tisdagen den
17 maj 1983

---

*Om begränsning
av importen av
vissa livsmedel
och trädgårds-
produkter*

Anf. 30 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Paul Lestander har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att åstadkomma en mer tillförlitlig kontroll. Jag har svarat på frågan.

Anf. 31 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Vi vet båda att jordbruksministern har svarat på frågan på sitt sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på frågorna 1982/83:448 och 517 om begränsning av importen av vissa livsmedel och trädgårdsprodukter

Anf. 32 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Einar Larsson har frågat mig om jag är beredd att medverka till en sådan ordning att livsmedel och trädgårdsprodukter ej köps från länder, vilka tillåter användande av kemiska preparat som är förbjudna i Sverige.

Ingvar Eriksson har frågat mig om jag är beredd att stoppa import av grönsaker, vilka utsatts för i Sverige förbjudna bekämpningsmedel och vilka slutsatser som dras eller åtgärder som övervägs inom regeringskansliet i anledning av livsmedelsverkets undersökningsresultat.

Jag svarar på frågorna i ett sammanhang.

Sedan 1964 genomförs regelbundet i Sverige provtagning och undersökning av halter av bekämpningsmedelsrester i frukt och grönsaker. Statens livsmedelsverk fastställer för vart och ett av de olika bekämpningsmedlen den högsta tillåtna resthalten i såväl importerade som svenska vegetabilier.

I Sverige får endast sådana bekämpningsmedel användas som prövats och godkänts av produktkontrollnämnden. Många bekämpningsmedel anmäls emellertid inte till prövning i Sverige, eftersom klimatet och odlingsbetingelserna i övrigt är sådana i vårt land att de inte behöver ifrågakomma. Det kan också bero på att den produkt som preparatet skyddar inte odlas här. Dessa preparat blir alltså inte prövade i Sverige och är följaktligen förbjudna i vårt land. Preparaten kan dock användas i andra delar av världen och ha stor betydelse för växtodlingen där.

Det skulle leda till stora problem om vi inte från dessa länder kunde köpa grönsaker eller frukt, t. ex. apelsiner, under vissa tider på året. Ett förbud mot sådan import skulle också internationellt betraktas som ett svårt och oacceptabelt handelshinder.

Jag är således inte beredd att medverka till att det införs ett generellt importförbud av det slag som aktualiserats av Einar Larsson och Ingvar Eriksson. Den effekt från hälsosynpunkt som skulle uppnås med ett sådant importförbud kan enligt min mening i stort sett uppnås med det saluförbud

som livsmedelsverket enligt gällande lagstiftning kan meddela i fråga om sådana partier trädgårdsprodukter beträffande vilka det finns misstanke om att de kan innehålla otillåtna halter av bekämpningsmedelsrester.

Som svar på Ingvar Erikssons andra fråga, om det övervägs åtgärder i regeringskansliet, vill jag nämna att frågan om en utökning av den nuvarande kontrollen av importerade trädgårdsprodukter f. n. bereds inom jordbruksdepartementet med anledning av ett förslag som lagts fram av trädgårdsnäringsutredningen.

Anf. 33 EINAR LARSSON (c):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret på min fråga.

Jag beklagar att jordbruksministern i svaret går vid sidan om själva problematiken. Att man behöver köpa apelsiner och att de medel som används vid odling av apelsiner inte behövs i Sverige är ju ändå en rätt dålig ursäkt.

Det är inte riktigt så enkelt. Vi har i Sverige bestämt oss för att en rad kemikalier inte är bra för människan. Där är hela raden av kvicksilver- och DDT-preparat, alla klorerade fenoler och kolväten, där är Metasystox och paration, där är dinoseb, osv. Vi har bestämt oss för att vi inte skall ha det i svensk mat.

Jag har tagit mig friheten att studera lagstiftningen i de 22 medlemsländerna i Europarådet. Där är dessa medel i allmänhet tillåtna. Jag tror att det är rätt rimligt att räkna med att i de länder där dessa medel är tillåtna används de också.

Det är mycket svårt att få kontrollen att fungera. Det är stickprovskontroller, och när kontrollerna väl har utförts i laboratorier är i regel livsmedlen konsumerade.

Jag tycker det här är ett något större problem än jordbruksministern vill göra det till. Jordbruksministern avfärdar det med att ett stopp för importen innebär handelshinder och att vi då inte får några apelsiner. Är det verkligen en ursäkt för att låta alla möjliga kemikalier finnas i svensk mat, trots att vi har bestämt oss för att de inte får användas i Sverige?

Jag tycker det är enkelt. Har vi på olika – och delvis mycket starka – grunder bestämt oss för att dessa kemikalier är olämpliga som människoföda bör det gälla oavsett om livsmedlen har passerat gränsen eller inte.

Beträffande vad jordbruksministern anförde om handelshinder vill jag säga att det förekommer att man från länder som skall köpa mat från Sverige kommer hit och har synpunkter på var tvättställen är placerade och att man anger det som skäl för att avstå från att köpa svenska livsmedel.

Jag tycker alltså den ursäkten är litet svag; det är att smita ifrån problematiken. Jag begriper att det här inte är särskilt enkelt, men jag tror att det är tid att på allvar börja ta upp dessa resonemang på ett mera seriöst sätt än jordbruksministern gjort i svaret på min fråga.

---

*Om begränsning
av importen av
vissa livsmedel
och trädgårds-
produkter*

Tisdagen den
17 maj 1983

---

*Om begränsning
av importen av
vissa livsmedel
och trädgårds-
produkter*

Anf. 34 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Den svenska kontrollen av grönsaker tillhör de hårdaste i världen. Livsmedelsverket utför kontroller på såväl de i Sverige producerade som de importerade grönsakerna. Syftet är att kontrollera huruvida grönsakerna innehåller rester av bekämpningsmedel. Konsumenterna skall alltså kunna känna sig trygga och veta att de köper grönsaker av hög kvalitet.

Förra året togs 30 600 stickprov på frukt och grönsaker. Livsmedelsverket har i vår redovisat resultatet i en rapport. Den visar att de svenskproducerade grönsakerna genomgående håller en mycket hög kvalitet.

I 109 fall överskreds gällande gränsvärden, men endast i ett fall gällde det en svensk produkt. Vidare har man i vissa fall i importen funnit spår – och mer än spår – av bekämpningsmedel som är förbjudna i Sverige. Jag skall anföra några exempel.

Ett parti potatis från England hade mycket högt överskridna gränsvärden av bekämpningsmedlet Tekasin. Partier efter detta har stoppats.

Man har funnit Aldrin – Endrin i slanggurka från Spanien. Det är ett preparat som är förbjudet i Sverige sedan 15 år tillbaka.

I äpplen från Argentina har man funnit paration-metyl, som också är förbjudet i Sverige.

Isbergssallad från Spanien har befunnits innehålla Ditiokarbamater – ett svampmedel som sprutas på salladen. Det är fråga om så höga värden som 16,2 mg/kg – det svenska gränsvärdet ligger på omkring 1 mg. Det är mycket allvarligt, och det är det som är orsaken till att jag har ställt frågan. Man kan fråga sig vilka principer vi i Sverige skall använda oss av när det gäller att ta ställning till att förbjuda bekämpningsmedel. Jag anser att samma principer bör gälla beträffande livsmedlens innehåll vare sig de är producerade i Sverige eller importerade.

Nu talar jordbruksministern om en utökning av kontrollen. Trädgårdsnäringens förslag till ny trädgårdspolitik bereds alltså f. n. Det verkar positivt, men jag skulle då vilja fråga jordbruksministern: När bedömer jordbruksministern att den här beredningen kan vara klar och förslag kan framläggas för ställningstagande i Sveriges riksdag?

Anf. 35 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Vi skall inte låta alla kemikalier komma in i den svenska maten, sade Einar Larsson. Nej, det är vi helt överens om. Det är därför vi har världens hårdaste livsmedelskontroll, som Ingvar Eriksson uttryckte det. Det är alltså motivet. Men när Einar Larsson vill ha ett så generellt förbud mot import som han uttalat sig för i sin fråga, och som Ingvar Eriksson också eftersträvar, skulle det ju innebära att vi inte kan importera grönsaker och frukt – jag nämnde som exempel apelsiner – som vi inte själva odlar, därför att odlaren i det land vi importerar från använder ett bekämpningsmedel som vi inte haft anledning att pröva och som följaktligen just av det skälet är förbjudet i Sverige. Tillåtna är bara bekämpningsmedel som är prövade, registrerade och godtagna av produktkontrollnämnden. Vi kan inte rimligen

börja pröva alla typer av bekämpningsmedel som kan förekomma ute i världen men som vi inte själva har anledning att utnyttja.

Däremot är det naturligtvis angeläget att den kontroll som utförs genom livsmedelsverkets försorg av såväl importerade som svenskodlade vegetabilier kan bli så effektiv som möjligt. Den kontrollen har regelmässigt visat att de svenskodlade grönsakerna håller mycket hög kvalitet när det gäller förekomsten av rests substanser från bekämpningsmedel. Det har Ingvar Eriksson rätt i. Det borde ha sitt stora värde från konkurrenssynpunkt för de svenska trädgårdsodlarna att kunna redovisa att det faktiskt är på det sättet.

Jag har naturligtvis en stark känsla av att dessa frågor irriterar den svenska trädgårdsnäringen – och det förstår jag. Men just förhållandet att man kan redovisa ett så gott resultat av de egna insatserna borde i det här sammanhanget spela en betydelsefull roll från konkurrenssynpunkt.

Anf. 36 EINAR LARSSON (c):

Herr talman! Jag vill inte säga att vi har den hårdaste livsmedelskontrollen utan snarare den hårdaste livsmedelslagstiftningen. Det är bra. Kanske vi också har den kontroll som är möjlig till följd av den. Men jag är ändå litet tveksam till om det över huvud taget är realistiskt att förvänta sig att den kontrollen skall fungera godtagbart.

Kan någon här upplysa mig om huruvida något av dessa 109 prov på livsmedel stoppades? Alla är ju konsumerade, man bara vet om att det var 109. De hinner alltså konsumeras innan laboratorietesterna är klara.

Jordbruksministern biter sig för mycket fast vid apelsinerna. Jag kan hålla med om att vi kan låta frågan om apelsinerna bero, bara vi talar om för folk att man inte skall äta skalet. Att göra marmelad av apelsinskal är helt förkastligt om man är något rädd för kemikalier – som ju finns i citrusfrukternas skal. Vi kan alltså lämna det därhän i denna debatt. Men min fråga gäller hela livsmedelssektorn – inte bara grönsaker och frukt. Jag har redan räknat upp ett tiotal kemikalier som man skulle kunna använda i Sverige och som man använder i de länder som vi köper mat från. Då är det den enklaste kontrollen i världen att begära att dessa länder har samma lagstiftning som vi eller också låta bli att handla därifrån – vi har ju produkterna i vårt land, och de är rena, fina och fria från det dussintal kemikalier som vi har bestämt oss för att betrakta som farliga för människan och människans miljö.

Anf. 37 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag vill tacka jordbruksministern för svaret – jag glömde att göra det i mitt första inlägg – även om jag inte är nöjd med det till alla delar.

Vår strävan i Sverige måste vara – det bjuder logiken – att vi är konsekventa och bedömer själva livsmedlet som hamnar på konsumentens bord på samma sätt, oavsett var i världen det produceras. Att det är ett svårt problem, det medger jag gärna, men vi måste nog skärpa oss. Jag tror att det

Tisdagen den
17 maj 1983

*Om begränsning
av importen av
vissa livsmedel
och trädgårds-
produkter*

är mycket viktigt att det står klart för Sveriges konsumenter hur det förhåller sig med dessa frågor.

Jag fick inte något svar på min följdfråga om trädgårdsnäringsutredningens förslag. Jordbruksministern sade att man eventuellt skulle ta ställning till en skärpning av kontrollen, när man behandlar förslaget. Jag vill fråga: när bedömer jordbruksministern att förslaget kan föreläggas Sveriges riksdag?

Anf. 38 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Detta är inte riktigt så enkelt som Einar Larsson vill få det till att vara. Vad Einar Larsson vill göra är att generellt förbjuda importen. Om vi skulle göra det utan att ens pröva resthalterna i de livsmedel som man vill exportera till oss, skulle det innebära att vi upprättar ett handelshinder som man tveklöst skulle kunna anmärka på. Man kommer att säga att vi icke ens är beredda att pröva huruvida dessa produkter har de resthalter som vi är oroade för och att vi förbjuder importen, detta på grund av att det kan förekomma bekämpningsmedel som vi inte har provat i Sverige, därför att det inte har funnits behov för oss att använda dessa bekämpningsmedel och därför att alla bekämpningsmedel som icke är provade i Sverige är förbjudna.

Det skulle få utomordentligt drastiska konsekvenser om vi skulle tillämpa den ordningen, och därför tror jag inte att vi kan gå den vägen.

Vi bedömer livsmedlen på ett likartat sätt, oberoende av om de är producerade i Sverige eller importerade.

Till slut vill jag svara Ingvar Eriksson att jag f. n. inte kan ange någon exakt tidpunkt när vi kan vara färdiga med de här förslagen, men vi arbetar med dem.

Anf. 39 EINAR LARSSON (c):

Herr talman! Jag är ledsen att vi talar litet förbi varandra, jordbruksministern och jag. Nu hade jag hoppats att vi skulle ha en konstruktiv debatt. Jag tror inte att det är riktigt bra att avfärda den här tanken så här pass lättvindigt, därför att våra förbud i Sverige bygger inte på förekomsten av resthalter av bekämpningsmedel. Vi bestämde oss bara för att det här lär finnas i de livsmedel där man använder dessa bekämpningsmedel, och så förbjöd vi dem. Jag tycker det brister väldigt i logik att vi då accepterade detta, enbart under den förutsättningen att produkterna kommer utifrån.

Jag vill gärna medge att detta inte är särskilt enkelt, det är ett svårt och stort problem. Men det räcker inte med att skjuta det ifrån sig med så pass svaga argument som jordbruksministern har. Skall vi komma till rätta med detta på sikt, måste Sverige som föregångsland se till att man får en liknande lagstiftning även i andra länder – man måste börja för att hinna.

Anf. 40 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag beklagar att jordbruksministern inte i dag kan ge något besked om när man avser att lägga fram förslag, baserat på trädgårdsnäringsutredningens betänkande. Trädgårdsodlarna är mycket angelägna att snart få klarhet i vilka förhållanden de skall arbeta under och vad de skall rätta sig efter.

Jordbruksministern tar upp frågan om kontroll av de importerade varorna och säger att om vi skärper kraven, så skulle det innebära ett handelshinder. Det är ändå på det sättet, herr talman, att det finns produkter som vi importerar under vissa tider, men som vi producerar också här i Sverige. Vi skulle kunna minska den tid, under vilken import är tillåten, och därigenom ange en viljeinriktning samt på så sätt även medverka till att man i andra länder försöker sträva efter att komma fram till mindre farliga preparat.

Jag tror att Sverige, som ju är ett föregångsland på många områden, också på det här området skulle kunna göra en positiv insats.

Anf. 41 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Einar Larsson envisas med att påstå att vi accepterar allt, bara därför att det kommer utifrån. Nej, vi accepterar ingenting annat som kommer utifrån än det vi är beredda att acceptera i samband med odlingen av produkter här hemma.

Den lösning som Ingvar Eriksson var inne på i sitt senaste anförande, att vi skulle kunna förlänga de perioder, under vilka vi ger utrymme åt svenskproducerade produkter – det kan vara frukt eller vad vi vill – har egentligen icke så mycket att göra med bekämpningsmedelsinsatser och den problematik som vi diskuterar här i dag. Det är en fråga som man i och för sig kan diskutera i ett annat sammanhang.

Det är självklart att vi från svensk sida i olika sammanhang gör insatser i det internationella samarbetet, när de här frågorna debatteras, för att försöka få en skärpning till stånd av de bestämmelser som gäller internationellt. Givetvis kommer vi att fortsätta med det arbetet, därför att vi inser att det kanske är den bästa vägen att nå resultat. Men förslaget att generellt förbjuda import tror vi inte är realistiskt. Vi klarar inte de här problemen den vägen.

Anf. 42 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Med anledning av att jordbruksministern tog upp frågan om en förkortning av de perioder, under vilka import av sådana här produkter är tillåten, vill jag bara påpeka att jag tror att som ett led i vår strävan att förse de svenska konsumenterna med så giffria livsmedel som möjligt skulle detta vara en möjlighet som borde utnyttjas.

Överläggningen var härmed avslutad.

Tisdagen den
17 maj 1983

*Om åtgärder för
att påskynda utby-
te av viss elektrisk
utrustning*

8 § Svar på fråga 1982/83:456 om åtgärder för att påskynda utbyte av viss elektrisk utrustning

Anf. 43 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Kerstin Ekman har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att påskynda utbytet av elektrisk utrustning där PCB ingår.

Det är angeläget att spridningen av PCB i miljön begränsas så långt som möjligt. PCB får inte längre användas i nya produkter. Det fortsatta arbetet med att minska spridningen av PCB bör därför nu inriktas på de områden där PCB fortfarande används.

Frågan om utbyte av elektrisk utrustning som innehåller PCB har diskuterats i en arbetsgrupp med deltagande från Svenska Elverksföreningen, naturvårdsverket och Svensk Avfallskonvertering AB (SAKAB). Anvisningar som bl. a. behandlar regler för utbyte av apparater som innehåller PCB har i dagarna getts ut av Elverksföreningen.

Enligt vad jag inhämtat håller naturvårdsverket nu, bl. a. mot bakgrund av vad som framkommer i utredningen, på med att se på behovet av åtgärder för att påskynda utbytet av kondensatorer m. m. som innehåller PCB. Det är angeläget att verket i samband därmed överväger att fastställa en tidsplan för utbytet.

Anf. 44 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret på min fråga. Det är bara en månad sedan riksdagen avtog en motion som jag väckt i samma ärende.

Det kan tyckas märkvärdigt att man på detta sätt upprepar kravet på åtgärder för att underlätta kartläggning, insamling och destruktion av PCB, men eftersom fler och fler olyckor rapporterats, kan man inte nöja sig med den passivitet som jordbruksutskottet och sedan riksdagen visade vid behandlingen av motionen om PCB.

Som exempel vill jag nämna de rapporter som lämnades den 3 maj om höga gifthalter efter en olycka i Kinda vid Södra Skogsägarna. Enligt vad som rapporterades inträffade en kortslutning i ett kondensatorskåp. Vad värre var: man lät ett tiotal arbetare fortsätta sitt jobb i lokalen trots olyckan, eftersom man inte kände till de risker som var förknippade med att de PCB-fyllda kondensatorerna brann. Efter två dagar togs blodprov på arbetarna, och saneringen sattes i gång.

Som ett andra exempel kan nämnas att facket vid SJ:s lokverkstäder i Örebro slagit larm om att 7 000 kondensatorer i 202 lok måste bytas ut. Oron är naturligtvis stor inom personalen.

Som ett tredje exempel kan framhållas att SJ:s personal i Göteborg känner en motsvarande oro.

Det var gott och väl att man förbjöd nyinstallation av PCB 1978. Den gången skedde det därför att man konstaterat att PCB var ett miljögift som hotade många djurarter, bl. a. Östersjöns sälar. Nu vet man mer, nämligen att vid temperaturer på ca 600–700° bildas klorerade dibensofuraner – ämnen

som är mycket giftiga.

Stora insatser har, som jordbruksministern redan nämnt, gjorts av bl. a. Sveriges verkstadsförening och Svensk elverksförening, men arbetet brådskar. Vi kommer säkerligen att få nya rapporter om besvärliga bränder, där människor och miljö hotas.

Det måste väl vara rimligt att regeringen genom jordbruksministern snabbt hjälper till, så att vi får en lösning på problemet. Vi behöver kartläggning, utbyte och destruktion.

Det framhålls i svaret att det är angeläget att verket "överbäger att fastställa en tidsplan för utbytet". Det måste upprättas en tidsplan. Det är inte heller bara fråga om utbyte, utan det gäller också hur destrueringen skall ske. Min fråga till jordbruksministern måste därför bli: Hur bedömer jordbruksministern möjligheterna att få till stånd en snabb handläggning av dessa frågor?

Anf. 45 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Som jag har nämnt i mitt svar pågår detta arbete, och jag förutser att jag skall få en redovisning från naturvårdsverkets sida av vilken tidsplan man kan behöva lägga fast och vilka möjligheter till åtgärder som föreligger. Jag kan för dagen inte uttala mig om det, eftersom jag inte har tillgång till det underlag som naturvårdsverket håller på att ta fram.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1982/83:465 om formerna för offentlig rekommendation om användningen av handelsgödsel

Anf. 46 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Grethe Lundblad har frågat mig om jag har för avsikt att vidta åtgärder för att offentliga rådgivningsorgan för jordbruket inte i framtiden förenar sig med produktions- och försäljningsföretag för handelsgödsel i rekommendation om ökad användning av handelsgödsel inom känsliga områden.

Sedan en tid tillbaka finns i södra Sverige en informell arbetsgrupp som bedriver försöksverksamhet med s. k. kväveprognoser. Syftet med gruppens arbete är att samordna och förbättra utnyttjandet av tillgänglig information om kvävegödsling för att användas i rådgivningen till jordbrukarna. I arbetsgruppen ingår representanter för bl. a. lantbruksuniversitetet, lantbruksnämnderna i Skåne och Halland och Supra AB.

Supra har i ett offentligt meddelande redovisat en av arbetsgruppen utarbetad preliminär prognos för vårens kvävegödsling. Lantbruksnämnderna har däremot inte medverkat i själva publiceringen.

Lantbruksnämndernas rådgivningsverksamhet tar sikte på alla led i produktionen. Därvid förekommer olika former av informationsutbyte med andra myndigheter och med företag. Det är givet att rådgivningen bl. a. bör

Nr 147

Tisdagen den
17 maj 1983

*Om formerna för
offentlig rekommendation om
användningen av
handelsgödsel*

Tisdagen den
17 maj 1983

*Om formerna för
offentlig rekommendation om
användningen av
handelsgödsel*

omfatta frågor om gödsling.

Enligt min mening bör generellt gälla att försiktighet iakttas vid kontakter med olika företag, så att inte myndigheternas integritet sätts i fråga. Särskilt gäller detta i ett fall som kvävegödslingen, vars effekter i miljön f. n. diskuteras. Enligt vad jag har erfärut har inom lantbruksverket redan tagits initiativ för att se över samarbetsformerna i fall som det nu aktuella. Någon åtgärd från min sida anser jag därför inte behövlig.

Anf. 47 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag vill gärna tacka jordbruksministern för svaret.

Swante Lundkvist är ju såväl jordbruksminister som miljöminister. Här har vi ett angeläget ärende som gäller jordbrukets produktionsmetoder och deras inverkan på miljön. Jordbruksministern är också livsmedelsminister, och dricksvatten är vårt viktigaste livsmedel. I de jordbruksintensiva områdena i Sverige hotas nu på flera håll grundvattnet av föroreningar på grund av utlakning av nitrat från gödselmedel, och föroreningen av ytvattnet hotar fisket. Det är alltså i allra högsta grad jordbruksministerns ansvarsområde på många sätt.

Kemikalieutredningen har nyligen konstaterat att jordbruket inte alltid drivs på ett ur miljösynpunkt riktigt sätt. Man har ansett att rådgivning och tillsyn från lantbruksnämnderna skulle vara bästa sättet att råda bot på tendenserna till överdriven gödsling. Speciellt i de föroreningskänsliga områdena med lätta jordarter vill utredningen sätta in intensiva rådgivningsinsatser.

Men hur blir egentligen rådgivningen om den officiella rådgivaren samarbetar med dem som producerar och marknadsför de gödselmedel man skulle begränsa användningen av? I Supras pressmeddelande av den 31 mars står bl. a. följande:

”Vid en sammankomst i Landskrona den 30 mars har företrädare för Sveriges lantbruksuniversitet, lantbruksnämnder och hushållningssällskap i L, M och N län, Sockernäringens samarbetskommitté, Lantmännen och Supra diskuterat en prognos för vårens kvävegödsling.”

Detta sammanträde rekommenderade alltså normal kvävegiva där annan växtnäring inte har tillförts. Vad jag tyckte var allra värst var att man rekommenderade för Halland 20 kg och för nordvästra Skåne 10 kg större kvävegödselgiva än den normala gödselgivan. Det var alltså just i de områden där grundvattnets förorening med nitrat har förekommit mest.

Därför skulle jag vilja fråga jordbruksministern, mot bakgrund av det jag här har sagt: Är det rätt av jordbruksministern att stillatigande acceptera ett sådant samarbete mellan offentlig lantbruksrådgivning och gödselmedelsföretagen, som åsidosätter miljöhänsynen? Bör inte jordbruksministern kraftigare ta itu med de tendenser som nu finns till gemensamma uttalanden och kurser av lantbruksnämnder, gödselmedelsindustri och försäljare av gödselmedel? Åtminstone i Skåne, där upprördheten är mycket stor över det som har förekommit, skulle det vara bra om allmänheten fick den inställningen att de bättre kunde lita på det som kommer från lantbruks-

nämnderna. Därför vill jag återigen vädja till jordbruksministern att litet kraftigare ta itu med detta.

Anf. 48 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Jag vill gärna verifiera att en av de viktigaste miljöskyddsfrågorna som det gäller att komma till rätta med är den övergödning av kust- och inlandsvatten som sker, särskilt inom vissa områden, genom läckage av närsalter från jordbruksmark m. m. beroende på gödsling. Det är därför angeläget att man nu snabbt får till stånd en verksamhet myndigheter emellan och mellan myndigheter och lantbrukets organisationer för att lösa frågorna kring gödsling och miljöskydd.

Det är viktigt att denna verksamhet bedrivs utan onödiga konflikter, i ett förtroendefullt samarbete mellan miljöskyddsintresset och jordbrukarna och deras organisationer. Jag tycker nog att jag i det svar som jag avlevererade tydligt har markerat min inställning i fråga om hur umgänget bör vara mellan å ena sidan myndigheten och å andra sidan producenten av den typ av gödselmedel som det här är fråga om. Man får icke ha sådana former för denna typ av samverkan att någon i något fall kan ifrågasätta myndighetens integritet. Det tycker jag att jag med skärpa har understrukt i mitt svar, men jag upprepar det gärna.

Anf. 49 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Motståndarna till en begränsning av handelsgödsel användningen har ofta hävdad att handelsgödsel användningen skulle minska f. n. Men nyligen har vi från jordbruksnämnden fått siffror som visar att under skördeåret 1981/82 har handelsgödsel användningen återigen ökat. Det är bl. a. mot bakgrund av detta som jag tycker det är viktigt att vi tar itu med sådana rekommendationer som inte tar tillräckliga miljöhänsyn. Det känns på något vis som ett slag under bältet när jag dagen efter det att jag i en utredning suttit och rekommenderat ökad offentlig tillsyn i tidningen får läsa att dessa rådgivningsorgan samarbetar med dem som producerar och marknadsför just de medel som man skulle begränsa användningen av.

Jag anser faktiskt att av staten betalt rådgivningsarbete och kommersiell verksamhet måste ske helt åtskilt. Om vi skall bli trovärdiga hos allmänheten tror jag att det är mycket viktigt att vi ser till att man tar tillräcklig hänsyn till miljörisker, och också till samhällsekonomi. Det finns ingen anledning att öka gödselgivorna så mycket i ett läge då vi brottas med stora överskott. Därmed skulle vi enbart ytterligare spä på spannmålsberget i Sverige.

Anf. 50 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Som jag sade har inte Grethe Lundblad och jag olika uppfattning om angelägenheten av att vi verkligen får till stånd det arbete som behöver sättas in för att åstadkomma dessa begränsningar.

När det gäller samarbetsformerna redovisade jag i mitt svar att lantbruksverket har observerat det här aktuella samarbetet och vidtagit åtgärder för att få till stånd sådana arbetsformer som kan accepteras med hänsyn tagen till den principiella inställning som man måste ha till dessa frågor.

Nr 147

Tisdagen den
17 maj 1983

---

*Om formerna för
offentlig rekommendation om
användningen av
handelsgödsel*

Tisdagen den
17 maj 1983

Om sysselsättningsproblemen i Hörnefors

Anf. 51 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag vet att jordbruksministern är en mycket vänlig man, men jag tycker ändå att jordbruksministern i detta fall bestämt borde säga ifrån att sådana arbetsgrupper där det sker ett intensivt samarbete mellan kommersiella företag och offentliga rådgivningsorgan bör avskaffas.

Anf. 52 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Jag tycker att jag, trots min eventuella vänlighet, har uttryckt mig klart nog i ett svar och tre repliker. Jag hoppas att jag nu skall bli förstådd på denna punkt.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på frågorna 1982/83:473 och 493 om sysselsättningsproblemen i Hörnefors

Anf. 53 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! John Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta med anledning av den uteblivna industrisatsningen i Hörnefors. Ulla Orring har frågat mig om jag ämnar förlänga Hörneforsområdets inplacering i det temporära stödområdet till att omfatta även perioden efter den 30 juni 1983. Jag besvarar båda frågorna i ett sammanhang.

Ansträngningarna att finna ny sysselsättning till Hörnefors har under drygt ett års tid bedrivits utifrån två huvudlinjer. Dels har försök gjorts att finna en huvudman beredd att återuppta verksamhet inom massa- och papperssektorn, dels har insatser gjorts för att stimulera till nyetablering av främst små och medelstora företag. Arbetet har bedrivits i två organisationer. Projektgruppen för Hörnefors, med företrädare för bl. a. länsstyrelsen, länsarbetsnämnden och utvecklingsfonden, har haft det övergripande ansvaret. Det praktiska arbetet har utförts inom ramen för ett särskilt bolag, Hörnefors Utveckling AB.

I ett pressmeddelande den 29 april 1983 informerade Bowater att koncernen slutgiltigt tagit ställning till att inte genomföra investeringar i ett massaprojekt i Hörnefors. Det har heller inte varit möjligt att hitta någon annan huvudman som är beredd att återuppta produktion av massa och papper i Hörnefors. Jag beklagar djupt att varken Bowater eller någon annan intressent, trots regeringens beredskap att ställa upp med statligt lokaliseringsstöd, hittills funnit det möjligt att bedriva fortsatt massaproduktion i Hörnefors.

Enligt vad jag erfarit har det inom ramen för det projektarbete som bedrivits av projektgruppen för Hörnefors och Hörnefors Utveckling AB tagits fram ett antal nyetablerings- och lokaliseringsprojekt. Avsikten är att de nya företag som kan bli resultatet av detta projektarbete skall inrymmas i den f. d. massa- och pappersfabriken. Dessa lokaler förvärvades under 1982 av Hörnefors Utveckling AB och förvaltas av dess helägda dotterbolag Hörnefors Bruk AB.

Jag har under hand till företrädare för projektgruppen för Hörnefors och Hörnefors Utveckling AB förklarat att jag är beredd att föreslå regeringen åtgärder inom ramen för det regionalpolitiska stödsystemet, med utnyttjande av de särskilda undantagsmöjligheter som regeringen förfogar över. Därvid skulle bl. a. statligt regionalpolitiskt stöd med generösare villkor än normalt kunna lämnas till särskilt angelägna projekt i Hörnefors. Jag är också beredd att föreslå regeringen att ge lokaliseringsstöd till ombyggnad av massa- och pappersfabriken. Enligt vad jag erfarit väntas ett antal företagsetableringar kunna realiseras inom det närmaste året.

Beträffande Ulla Orrings fråga om en förlängning av Hörneforsområdets inplacering i det temporära stödområdet är mitt svar att jag avser att föreslå regeringen att i samband med beslut om regleringsbrev för budgetåret 1983/84 förlänga Hörnefors församlings inplacering i det temporära stödområdet.

I och med den uppkomna situationen räknar jag också med att de regionala organ som i första hand är engagerade i sysselsättningsskapande åtgärder, länsstyrelsen, utvecklingsfonden och länsarbetsnämnden, fortsätter arbetet att inom ramen för ordinarie verksamhet finna ny sysselsättning till Hörnefors.

Anf. 54 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Först ett tack till industriministern för svaret på min fråga.

När det gäller den tänkta satsningen på den s. k. CTMP-massan i Hörnefors är det ingen hemlighet hur vissa storbolag på ett tidigt stadium agerade. Jag tycker att det är mycket märkligt att det som nu har hänt skall få hända. Detta gällde en måttlig investering som skulle ha gett 200 arbetstillfällen, och därtill en produkt som enligt samstämmiga uttalanden har framtiden för sig. MoDo-chefen tror ju på den här nya massan – dock inte i Hörnefors! Bowater-chefen tror också på den nya massan – dock inte i Hörnefors!

Litet osökt kommer jag att tänka på den debatt som industriministern och jag hade för en tid sedan om ett handlingsprogram för skogsindustrin. Vi kan här se avsaknaden av en sådan planering och även resultatet av att storbolagen alltid skall få bestämma. De fackliga organisationerna i Hörnefors har också offentligt hårt kritiserat att de fått bristande information. De säger att allt har skett över deras huvuden.

Nu har industriministern i sitt svar förklarat sig beredd att vidta vissa åtgärder – åtgärder inom ramen för det regionalpolitiska stödsystemet – och även försöka utnyttja de särskilda undantagsmöjligheter som regeringen förfogar över. Detta besked tackar jag för; det är ju ett positivt svar på min fråga.

Om industriministern tillåter skulle jag vilja ställa en följdfråga: Har industriministern några tankar på att åter undersöka möjligheten att hitta en annan lösning i Hörnefors, så att denna produktion av CTMP-massa kunde bli verklighet? Det är väl litet synd att en sådan möjlighet som denna

*Om sysselsättningsproblemen
i Hörnefors*

produktion tydligen innebär inte skulle kunna komma till stånd. Det skulle vara bra att veta om industriministern har gett upp hoppet om en sådan produktion i Hörnefors eller om han tänker anstränga sig ytterligare för att hitta någon lösning. Eller är det endast åtgärder för att hitta andra sysselsättningsmöjligheter som nu återstår?

Anf. 55 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Förhållandena i Hörnefors är bekymmersamma. Men det har sedan regeringsskiftet rått en oroande tystnad – ja, nära nog ett hemlighetsmakeri kring Hörnefors. Vi inom Umeåområdet har väntat på initiativ, kanske inte minst från länets socialdemokrater, som sade: Hörnefors sak är vår.

Vi hade även hoppats på en positiv utveckling av de kontakter som skett med Bowater om en eventuell förläggning av massatillverkning till Hörnefors.

Framtidsutsikterna för hörneforsborna är helt beroende av etablering av ny industriverksamhet. Även en etablering av ett sjukhem för rörelsehindrade och polioskadade, som var aktuell under mittenregeringens tid, skulle innebära nya arbetstillfällen.

Under valrörelsen framfördes med emfas från socialdemokratiskt håll åsikten, att det största hindret för att skapa sysselsättning var den borgerliga regeringen. Jag efterlyser därför nu de nya greppen från den socialdemokratiska regeringen. Och jag efterlyser en samordning mellan de olika verksamhetsinstrument som regeringen förfogar över, så att vi får en samlad sysselsättningsstrategi som hjälper hörneforsborna till de jobb som de blev lovade, inte minst under valrörelsen 1982. Vad som behövs nu är ersättningssysselsättning så att man kan häva arbetslösheten och bevara samhället. Ännu finns maskinerna kvar i Hörneforsfabriken.

Att förlänga inplaceringen av Hörnefors i det temporära stödområdet är ett "måste" för att ge Hörneforsgruppen andrum i arbetet med att få fram alternativa sysselsättningsprojekt. Jag noterar att industriministern kommer att föreslå detta. Ett antal projekt har presenterats av gruppen, bl. a. projektet för återanvändning av plåtburkar, en forskningsstation inom vattenbruk och även en livsmedelstillverkning. Men förverkligandet av dessa projekt är till stor del beroende av regionalpolitiska stödåtgärder. Om möjligheterna till sådana skulle upphöra efter den 30 juni, uppstår mycket svåra problem för Hörnefors. De eventuellt nytillkommande företagen skulle inte ha råd att satsa på Hörnefors.

Jag frågar därför: Kan industriministern i dag dämpa den oro som finns hos de 107 arbetslösa och ge de 115 människor som genomgår utbildning via arbetsmarknadsverkets försorg hopp om att få arbete i Hörnefors under de kommande åren? Vi är många som vill ha ett klart uttalande och ett besked i dag, med tanke på de löften som är givna från socialdemokratiskt håll.

Anf. 56 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag vill med anledning av John Anderssons kommentarer säga följande:

Inga s. k. storbolag har agerat gentemot industridepartementet i den här frågan. Beskedet om att den nya regeringen ställde sig positiv till att ge statligt lokaliseringsstöd är ingen nyhet för dagen, utan det lämnade jag redan den 27 november i samband med en uppvaktning om Hörneforsärendet från Västerbottens socialdemokrater. Det beskedet har legat till grund för de diskussioner som sedan har förts med Bowater om att företaget skulle installera sig med industriell verksamhet i Hörnefors. Det är alltså inte regeringens fel att inte Bowater ansåg sig kunna realisera tankarna på att stationera sig i Hörnefors med industriell verksamhet.

Som jag sade uppvaktades jag den 27 november av socialdemokraterna från Västerbotten, och jag lämnade då beskedet att jag var beredd att diskutera lokaliseringsstöd till ett nytt projekt i Hörnefors inom pappers- och massaindustrin. Det beskedet vägledde alltså de diskussioner som sedan ägde rum med Bowater.

I mitt uttalande sade jag också att jag beklagade att man dittills inte funnit det möjligt att bedriva fortsatt massaproduktion i Hörnefors. Men projektet måste i fortsättningen komma från intressenter som bedömer att det är företagsekonomiskt möjligt att driva en industriell verksamhet i Hörnefors.

Så till Ulla Orring: Jag kan inte se att den förra regeringen gjorde några insatser i Hörnefors. Råvaran finns i Västerbotten. För ett par år sedan genomförde man från Hörnefors en aktion i riksdagshuset för att rädda den dåvarande industrianläggningen i Hörnefors. Då uteblev stödet från såväl centerpartister som folkpartister. Folkpartisterna och centerpartisterna i Västerbotten har i stor utsträckning anledning att fråga sig varför de då inte stödde räddningsaktionen för Hörnefors bruk.

Anf. 57 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Det är inte så, Thage Peterson, att jag skyller på regeringen att någon satsning på en ny massafabrik inte har kommit till stånd. Om Thage Peterson tror det har han missuppfattat mig. Vad jag pekade på och som går att så att säga bevisa var att redan förra året, 1982, protesterade bl. a. MoDo när man fick reda på att det fanns planer på att förlägga en ny massafabrik i Hörnefors. Det var det jag menade med att storbolagen hade agerat.

Sedan tycker jag att det är positivt att man genom olika åtgärder försöker ge hjälp åt det hårt drabbade Hörnefors och nya utkomstmöjligheter åt de människor som där bor. Vad jag tycker är synd är att satsningen på en massafabrik inte kom till stånd. Såvitt jag begriper finns det företagsekonomisk lönsamhet i det projektet. Från massaindustrins sida anser man att massatillverkning har framtiden för sig. Det är bara det att industrin inte vill satsa på sådan verksamhet i Hörnefors. Det är kanske på det sättet att tåget har gått för Hörnefors då det gäller fortsatt massaproduktion och att man nu måste inrikta sig på andra industrier.

Tisdagen den
17 maj 1983

*Om lättklinker-
projektet i Arje-
plog*

Anf. 58 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Det var väl så, industriministern, att alla politiska partier och även de fackliga organisationerna var ganska överens om det omöjliga i att driva NCB:s verksamhet i Hörnefors. Det framgår faktiskt av de motioner som framlades då denna fråga diskuterades i riksdagen i december 1981. Från folkpartiets sida har vi hela tiden velat stödja en utveckling för Hörnefors på ett eller annat sätt. Jag tycker att det var att skjuta över målet att sikta in sig på folkpartiet i det här fallet. Den samlade bedömning som gjordes 1981 stod också biträdande industriministern för – då som ordförande i Pappersindustriarbetareförbundet. Jag tycker att den diskussionen är avslutad nu. Vi skall se framåt. Jag vill påminna om vad Thage Peterson sade i debatten 1981, att regeringen har det övergripande ansvaret. Jag förmodar att den tesen gäller i dag också.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1982/83:490 om lättklinkerprojektet i Arjeplog

Anf. 59 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Paul Lestander har frågat mig om regeringen är villig att ompröva sitt ställningstagande till ett lättklinkerprojekt i Arjeplog.

Bakgrunden till Paul Lestanders fråga är att regeringen den 21 april 1983 avslog en ansökan om regionalpolitiskt stöd till en anläggning för framställning av lättklinker i Arjeplog.

Jag har förstått att Paul Lestander genom sin fråga vill ha besked om under vilka förutsättningar projektet skulle kunna påräkna regionalpolitiskt stöd.

Regeringens beslut i ärendet grundade sig på en sammanvägning av flera olika förhållanden, däribland främst möjligheterna att driva produktionen lönsamt och erbjuda varaktig sysselsättning för de anställda, förutsättningarna att nå en tillräckligt stor avsättning utan alltför negativa konsekvenser för redan etablerade företag i den aktuella branschen och – i fråga om projektets finansiering – riskfördelningen mellan ägar- och samhällsintressen.

Under ärendets beredning i industridepartementet diskuterades bl. a. dessa frågeställningar ingående med företrädare för ägarsidan. Resultatet av överläggningarna var emellertid sådant att det inte var möjligt att komma till ett annat ställningstagande än ett avslag.

Mitt svar på Paul Lestanders fråga är därför: Förutsättningar för en omprövning av regeringens beslut finns bara om det tillkommit någonting nytt i ärendet, som på ett påtagligt sätt förändrat projektet i positiv riktning.

Anf. 60 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag skall be att få tacka industriministern för svaret.

Svaret är ju positivt så till vida att det *kan* komma till stånd en omprövning. Men under vilka förutsättningar det kan ske skulle kräva en betydligt mer omfattande precisering än den som Thage Peterson ger i sitt svar. Vilken av dessa olika faktorer har den största betydelsen? Är det frågan om en lönsam produktion och möjligheterna att erbjuda varaktig sysselsättning för de anställda, förutsättningarna att nå en tillräckligt stor avsättning utan alltför negativa konsekvenser för redan etablerade företag i den aktuella branschen eller i fråga om projektets finansiering riskfördelningen mellan ägar- och samhällsintressen? Vad vi här talar om – även industriministern gick in på det – är frågan om det regionalpolitiska stödet.

I det radioprogram som jag hänvisat till i min fråga gjordes det gällande att det inte förekommit en normal förhandling mellan det intresserade börsnoterade företaget Ahlsell AB och regeringen.

Om det anses att man borde krympa samhällsstödet och öka ägarintresset, vore det önskvärt om vi kunde få ett besked om vid vilken storlek ägarintresset borde bestå. Arjeplogs kommuns näringslivsnämnd, som jag tillhör, skulle vara ytterst intresserad av en sådan precisering.

Den andra frågan är: Kan privata företag, som vill etablera sig i Norrbotten, få starta verksamhet som konkurrerar med andra privata företag, som är etablerade på andra orter? Frågan om monopoliseringen av byggmaterialmarknaden är också ytterst viktig i detta sammanhang.

När det gäller frågan om den varaktiga sysselsättningen finns det ingen fullständig anställningstrygghet inom det kapitalistiska samhällssystemet. Det här företaget har ju med hänsyn till sin storlek och med hänsyn till att det är börsnoterat ändå den storleken och fastheten att det borde kunna anses vara möjligt att göra en någorlunda vettig lokaliseringsinsats.

Anf. 61 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Det har i efterkommentarerna till regeringens beslut förekommit en hel del orimligheter och även en del felaktigheter. Jag får nu tillfälle att rätta till en del av detta i anslutning till de följdfrågor som Paul Lestander har ställt.

Man har diskuterat frågan om det borgensansvar som arbetsmarknadsstyrelsen hade ställt. Låt mig då citera det avsnitt i författningen som reglerar denna fråga:

”Om det inte finns särskilda skäl skall full eller begränsad borgen ställas av den som har direkt eller indirekt ägarinflytande på företaget. Behovet av en sådan borgen skall bedömas med hänsyn till ägarnas kapitalinsats, andra säkerheter och övriga omständigheter.”

Totalborgens är alltså inte någon regel utan en bedömningsfråga. I detta ärende har arbetsmarknadsstyrelsen gjort bedömningen att totalt borgensansvar, dvs. borgen för hela lokaliseringstödet på drygt 20 milj. kr., var motiverat. Jag kan konstatera att denna bedömning gjorts sedan företaget, vid ärendets behandling hos AMS, klargjort att man inte var beredd att ta på

Tisdagen den
17 maj 1983

---

*Om lättklinker-
projektet i Arje-
plog*

sig ett så omfattande borgensansvar. Samma besked har företaget sedan lämnat till industridepartementet vid departementets kontakter med intressenterna. Så var det alltså i borgensfrågan.

Paul Lestander reser frågan om förhandlingar om motbud. Jag måste säga ett par saker. För det första: Bör inte en ansökan om lokaliseringsstöd betraktas som ett förhandlingsbud? För det andra har industridepartementet ingående diskuterat projektet i alla dess delar med intressenterna och företaget. Vi har därför i departementet en god bild av vilka eventuella justeringar som skulle ha varit möjliga. Framför allt har vi fått besked om vilka förändringar som intressenterna inte kunde acceptera; bl. a. var man inte beredd att acceptera en borgen.

Anf. 62 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Det industriministern sade ändrar naturligtvis inte min frågeställning. Jag ställde ytterligare en fråga i samband med mitt första inlägg: Kan man tänka sig att ett privat företag som etablerar sig i Norrbotten kan få starta produktion som innebär att företaget konkurrerar med redan etablerade företag på annan ort? Industriministern avstod ju från att svara på den frågan. Jag tycker att den fortsatta handläggningen av ärendet kräver att industriministern preciserar regeringens ståndpunkt även i den frågan.

Anf. 63 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag avstår inte från att svara, men talmannen visade att den tid på två minuter som jag hade till mitt förfogande var slut.

Självfallet skall ett företag kunna lokalisera sig och starta verksamhet i Norrbottens län liksom annorstädes i landet i konkurrens med andra företag. Det finns inga begränsningar på den punkten. Om ett företag begär lokaliseringsstöd, är det industriministerns uppgift att efter en mängd olika grunder pröva om ett sådant stöd skall utgå. En grund är att ta hänsyn till den kapacitet som finns inom industribranschen i fråga. Detta har alltså varit med vid bedömningen av Arjeplogsärendet. Det är här inte fråga om att skydda ett monopol, något som också gjorts gällande i debatten.

Jag vill, herr talman, erinra Paul Lestander om att det nuvarande förhållandet – en enda tillverkare av lättklinker i landet – har uppstått till följd av att företaget med den aktuella ugnen för klinkertillverkningen vid ett flertal tillfällen varit inblandat i konkurs. Driften har alltså inte burit sig. Dessutom är det av annat skäl inte riktigt att tala om monopolsituation – lättklinker är ju i de allra flesta fallen bara ett av flera möjliga byggmaterial. Det förekommer dessutom en begränsad import. Självfallet är det regeringens allmänna inställning att konkurrens är att föredra framför monopol. I det här fallet finns det emellertid inte anledning att vidta några speciella åtgärder. Det har varit en helt saklig bedömning i detta ärende med tanke på de förutsättningar som gäller för företagsetablering i Arjeplog, icke någonting annat.

Anf. 64 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Även jag inser att det finns andra byggmaterial än klinker. Jag vet också att det förekommit konkurser. Men här finns det också en lokaliseringsaspekt med hänsyn till Arjeplogs och Norrbottens speciella förutsättningar. Dessutom var det även fråga om en förhandsförsäljning av en del av produktionen. Man hade allmänt sett goda förutsättningar för projektet i Arjeplog. I det läget kämpar vi naturligtvis för projektet.

Jag ifrågasätter inte vare sig industriministerns insikter, rättigheter eller makt att handha det här ärendet – det har jag verkligen inte gjort. Den delen av inlägget behöver vi inte ta upp till diskussion.

Men fortfarande kvarstår att det i svaret som en viktig del finns intaget en passus om konkurrens med andra företag. Av det kan man förstå att detta har haft viss betydelse.

Anf. 65 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Det är inte fråga om att utöva någon makt i ett enskilt lokaliseringsärende, utan det gäller att pröva ett ärende med hänsyn till de förutsättningar som projektet har om det skulle komma till stånd.

Efter mycket noggrant förberedelsearbete i industridepartementet och efter noggrann prövning, bl. a. efter diskussioner med intressenterna, kom vi fram till att det enda möjliga i det här ärendet var ett avslag.

Jag beklagar det. Helst skulle ju en industriminister vilja uppleva att få skapa nya och säkra jobb, framför allt i Norrbottens län och Arjeplog, där man är så hårt drabbad av arbetslöshet och problem.

Jag kan också förstå den besvikelse människorna kände när regeringsbeslutet kom i den här frågan. Men jag menar att det inte kan vara en rimlig industripolitik eller rimlig lokaliseringspolitik att komma fram till ett projekt som redan vid starten är tvivelaktigt och som skulle behöva nya stödmiljoner och som skulle skapa nya problem. Det är inte så vi vill lösa sysselsättningsproblemen i glesbygderna.

Anf. 66 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Vårt intresse av att skapa produktion och sysselsättning sammanfaller tydligen, men i den här frågan sammanfaller inte åsikterna om metoderna – det är bara att konstatera.

Diskussionen har gett intryck av att det finns möjligheter till omprövning. Låt oss hoppas att en sådan omprövning går att verkställa.

Överläggningen var härmed avslutad.

Tisdagen den
17 maj 1983

Om ändrade regler om utvisning av brottslingar till annat nordiskt land

12 § Svar på fråga 1982/83:475 om ändrade regler om utvisning av brottslingar till annat nordiskt land

Anf. 67 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Erkki Tammenoksa har, mot bakgrund av att många finländska medborgare som utvisas på grund av brott nästan omgående återvänder till Sverige, frågat mig om utvisning mellan de nordiska länderna är berättigad och vilka åtgärder jag ämnar vidta i denna fråga.

Enligt utlänningslagen måste synnerliga skäl föreligga om en nordisk medborgare som bott i Sverige minst två år skall kunna utvisas på grund av brott. Domstolen måste därvid ta hänsyn till de sociala förhållandena i varje enskilt fall.

I samband med att 1980 års utlänningslag antogs diskuterades frågan om utvisning av nordiska medborgare. Det visade sig då att övriga nordiska länder inte vill undvara möjligheten att utvisa även nordbor. Någon ändring av denna inställning har av allt att döma inte skett sedan dess i övriga nordiska länder. Regeringen har f. n. ingen avsikt att föreslå ändring av utlänningslagen i denna del.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 68 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Orsaken till att jag ställde frågan är att straffade finska medborgare utvisas till Finland trots att deras familjeband och övriga band till det gamla hemlandet är obefintliga. De blir således dubbelt bestraffade, i och med att de utvisas och kommer tillbaka till Sverige illegalt. Detta förhållande har väckt debatt både i Finland och i Sverige.

Jag har förståelse för att man inte kan börja ändra den nya utlänningslagen från 1980, men det finns starka skäl att se på tillämpningen av lagen. Riksåklagaren har den 5 maj i år svarat att några planer på ett cirkulär till åklagarna eller andra särskilda åtgärder från hans sida i den här frågan f. n. inte finns.

Jag vill göra statsrådet uppmärksam på följande förhållanden. Överklagningsärenden när det gäller gamla fall, dvs. domstolsbeslut före 1980, avslås tydligen utan att tillräcklig hänsyn tas till familjeförhållanden.

Utlänningslagens ordalydelse "synnerliga skäl" har, såvitt jag förstår, fått en omvänd tillämpning. Brottsens grad har avgjort och inte familjeförhållandena.

Jag har också några följdfrågor. Ämnar invandrarministern, dvs. regeringen, vidta åtgärder för att få till stånd riktlinjer när det gäller dessa utvisningsfrågor? Tänker invandrapolitiska kommittén ta denna fråga till ett förnyat övervägande?

Statsrådets svar föranledde ytterligare en följdfråga. När tänker statsrådet intensifiera samarbetet med Finland i detta ärende?

Den allmänna uppfattningen är att utvisning mellan nordiska länder avseende nordiska medborgare bör avskaffas. Ett skäl till att man inte kan göra det är att länder ömsesidigt måste komma överens om detta. Mig veterligt skall Finland se över sin utlänningslagstiftning nästa år. Vore det inte på sin plats att ta en förnyad diskussion om dessa frågor med Finland?

Anf. 69 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Som Erkki Tammenoksa själv säger är den lagstiftning vi nu tillämpar ny. Den kom till 1980, och det är svårt att säga hur tillämpningen av de nya reglerna i verkligheten kommer att fungera. Jag föreställer mig att olika myndigheter, t. ex. kriminalvårdsstyrelsen, har intresse av att följa frågan och se vad som händer med den här lagstiftningen.

När det gäller invandrarpolitiska kommittén (IPOK) har den mycket vida direktiv och är självfallet oförhindrad att också studera den här problematiken både beträffande den nya lagstiftningen och när det gäller att se efter hur den gamla fungerade samt hur man eventuellt omprövar gamla domar.

När det sedan gäller den andra delen av frågan är det faktiskt så, att den omfattande integration som finns inom Norden har kommit till stånd genom överenskommelser mellan de nordiska länderna. En förändring av utvisningsreglerna för nordbor måste därför ske inom ramen för det nordiska samarbetet, och där har det hittills visat sig mycket svårt att nå resultat.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1982/83:485 om användningen av brukningsvärd åkermark för bostadsbebyggelse

Anf. 70 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Stina Gustavsson har frågat mig om jag är beredd att medverka till ett fortsatt vaktslående om brukningsvärd åkermark och i vilken utsträckning jag anser att hänsyn bör tas till lantbruksnämndernas och statens planverks synpunkter vid fastställande av stadsplaner för bostadsbebyggelse på brukningsvärd åkermark.

Frågorna är ställda med anledning av att regeringen den 14 april 1983 fastställde en stadsplan för bebyggelse i Växjö. Lantbruksnämnden i Kronobergs län och statens planverk hade avstyrkt fastställelse.

Riksdagen har vid godkännandet av riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen uttalat att brukningsvärd jordbruksmark inte bör tas i anspråk för bebyggelse om en från samhällets synpunkt tillfredsställande lösning kan åstadkommas på annan mark. Självfallet ställer jag mig bakom denna uppfattning.

Det arbete på en ny plan- och bygglag som bedrivs inom bostadsdepartementet utgår från att kommunernas roll i planprocessen skall förstärkas och det statliga inflytandet i motsvarande mån minskas. Det är emellertid

Tisdagen den
17 maj 1983

*Om användningen
av brukningsvärd
åkermark för
bostadsbebyggelse*

nödvändigt att staten behåller sitt inflytande i frågor som rör riksintressen, t. ex. jordbruksmarken.

Regeringen tar självfallet stor hänsyn till de synpunkter som framförs av remissinstanser i planärenden, t. ex. lantbruksnämnderna och statens planverk. Vid det slutliga avgörandet i ett ärende måste dock de olika samhällsintressena vägas mot varandra i en övergripande bedömning. Detta innebär att regeringen inte alltid kan följa remissinstansernas mening.

Anf. 71 STINA GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Jag tackar bostadsministern för svaret på mina frågor.

Jag har i mina frågor utgått från ett exempel från Växjö kommun, där det under en lång följd av år har rått stor oenighet om huruvida ett större sammanhängande åkermarksområde skulle tas i anspråk för bostadsbebyggelse eller ej.

Oenigheten var också stor vid det fullmäktigesammanträde i augusti 1982 där det i princip beslutades om nämnda planområde. 26 av kommunfullmäktiges 61 ledamöter röstade mot förslaget. Protesterna har också varit stora från såväl lokalbefolkning som kultur- och naturvårdsorganisationer. Överklagandena lät ej heller vänta på sig, och ärendet har alltså nu avgjorts av regeringen, varvid kommunen fick lov att ta marken i anspråk för bostadsbebyggelse.

Jag har ansett det angeläget för de fortsatta ställningstaganden som kommunerna då och då skall göra när det gäller nya planområden, att bostadsministern deklarerar sin uppfattning avseende de riktlinjer som finns för ianspråktagande av brukningsvärd åkermark. Det synes än mer angeläget, eftersom det i detta exempel från Växjö torde finnas annan mark att tillgå. Kommunen säger t. ex. i sitt bostadsförslöjningsprogram för åren 1983-1987 att det pågår planering av vissa reservområden och att dessa beräknas bli byggklara under planperioden. Alltså torde behovet av att bebygga åkermarken inte vara så värst akut.

Herr talman! Låt mig göra ett par citat ur statens planverks yttrande från mars 1983 om nämnda markområde, som är upphov till min andra fråga till bostadsministern. Statens planverk anför bl. a. följande:

”Även om kommunen i samband med förvärv av jordbruksmarken klart uttalat avsikten att få tillgång till råmark för tätortsutbyggnad kan detta förhållande inte utesluta prövning i förevarande planärende av hur gällande riktlinjer för hushållningen med brukningsvärd åkermark har beaktats. Dessa av statsmakterna fastlagda riktlinjer innebär, att då ianspråktagande av brukningsvärd åkermark i större omfattning aktualiseras, det bör gälla som ett generellt krav att kommunen på ett grundligt sätt redovisar konsekvenserna av alternativa utbyggnadsinriktningar, såväl med hänsyn till ett ändamålsenligt samhällsbyggande som vad avser inverkan på till tätorten angränsande jordbruksmark.”

Länets lantbruksnämnd har för sin del anfört att jordbruksmarken är mycket välarronderad och har en avkastningsförmåga som betydligt överstiger länsmedeltalet.

Planverket har i sitt yttrande sagt att stadsplanen inte bör fastställas. Som skäl härför anförs dels att lantbruksnämndens bedömning bör tillmätas stor vikt, dels att kommunen inte har redovisat någon utredning av alternativa utbyggnadsmöjligheter och ej heller lagt fram en lämpligt utformad dispositionsplan där jordbruksintresset beaktas på ett tillfredsställande sätt.

Inom kommunen pågår dessutom arbete med en ny generalplan för tätorten, som beräknas vara klar i höst. Det har, som jag ser det, funnits starka skäl att invänta denna generalplan, inte minst när det gäller alternativa områden för bostadsbebyggelse, som planverket efterlyste. De som reserverat sig mot planen säger också att sådana finns.

Anf. 72 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Jag vill endast understryka att det beslut i stadsplaneärendet som här åberopas inte grundar sig på någon annan syn på jordbruksmark än den riksdagen gett uttryck för.

Det förhåller sig på det sättet att det redan 1969 fastställdes att man på det s. k. Teleborgsområdet skulle bygga en ny stadsdel med ett visst antal invånare. Det angavs också vilken mark som skulle tas i anspråk för det. Sedermera har kommunen byggt ut den allmänna servicen inom området, skolor och annan infrastruktur, för att tillgodose servicebehovet från den befolkning som området förutsätts få.

Beslutet fattades innan riksdagen hade gjort sina uttalanden om jordbruksmark. Det vore orimligt att tillämpa riksdagens uttalande om jordbruksmark retroaktivt och låta Växjö stå där med ett halvt utbyggt område för att, om jag förstod frågeställaren rätt, börja på ett annat område, som inte heller skulle kunna byggas ut på ett tillfredsställande sätt.

I Växjö har man beslutat att det här området skall utnyttjas för bebyggelse. Statsmakterna har gett det sitt godkännande, och det har rätt stor enighet om det i Växjö. Såvitt jag har kunnat finna är det bara centern som inte har delat den uppfattningen – i varje fall i länsstyrelsen är det så. Att man i fullmäktige avgjorde frågan med 35 röster mot 26 tycker jag inte är något uttryck för att beslutet inte skulle ha tillräckligt underlag. Jag vill erinra om att riksdagen i varje fall under en treårsperiod avgjorde alla viktiga frågor med en enda rösts övervikt, och det ansågs fullt godtagbart.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 1982/83:135 om förbättring av de handikappades bostadsmiljö m. m.

Anf. 73 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Margareta Palmqvist har ställt följande frågor till mig.

1. Hur kommer behovet av tillgänglighet för handikappade att tillgodoses i de ombyggnadsregler som är under utarbetande?

Tisdagen den
17 maj 1983

---

*Om förbättring
av de handikappa-
des bostadsmiljö
m. m.*

2. Hur kan finansieringsmöjligheter för installation av hiss förbättras i samband med genomförandet av programmet för reparationer samt om- och tillbyggnad?

3. Kommer kommunerna att få bättre möjligheter att genomföra en planering av stadsförnyelse där tillgängligheten för handikappade också utgör ett väsentligt inslag?

Som Margareta Palmqvist har noterat pågår f. n. i regeringskansliet arbete med dels en ny plan- och bygglag, dels ett särskilt program för reparationer samt om- och tillbyggnader inom det befintliga bostadsområdet, det s. k. ROT-programmet.

I detta arbete läggs stor vikt vid handikappanpassningen och tillgängligheten inom den befintliga bebyggelsen. Arbetet har som mål att ändrade ombyggnadsregler skall ge möjligheter att driva en samlad förnyelse inom bostadsområden och stadsdelar för att tillgodose sociala mål i fråga om bl. a. handikappanpassning och tillgänglighet.

Det finns starka skäl att visa varsamhet mot de befintliga byggnadernas egna kvaliteter och att ta större hänsyn till de tekniska och ekonomiska förutsättningarna. Ombyggnad kan därför inte syfta till att genomgående nå nybyggnadsstandard. Men ett mål måste vara att bostäder ges sådana kvaliteter som är nödvändiga för att de varaktigt skall kunna spela en roll i bostadsförsörjningen. Enligt min mening måste härvid kraven på tillgänglighet hävdas starkare vid ombyggnader än hittills.

I arbetet med ROT-programmet diskuteras givetvis en lång rad frågor som har att göra med finansieringen av programmet. Finansieringen av hissinstallationer är en sådan fråga. Jag kan för dagen inte uttala mig om vilka förslag som kommer att presenteras i den departementspromemoria som arbetet skall resultera i. Promemorian kommer att presenteras före sommaren.

Jag vill här vidare nämna att chefen för arbetsmarknadsdepartementet i kompletteringspropositionen (prop. 1982/83:150 bil. 3) har pekat på möjligheten att som beredskapsarbete handikappanpassa offentliga miljöer.

Inga beslut skall enligt min mening fattas på längre avstånd från den enskilde än vad som är nödvändigt med hänsyn till behovet av planmässighet i handlandet. Denna princip är vägledande för reformsträvandena inom plan- och byggnadsväsendet och även inom bostadspolitikerna.

Som svar på Margareta Palmqvists tredje fråga vill jag därför säga att kommunerna enligt min mening bör ges ett ökat utrymme att bestämma hur ombyggnadskraven skall hävdas. Kommunerna får därmed ett stort ansvar för att samhällets mål för förnyelsen förverkligas. Kommunerna kommer genom den översiktliga planeringen att få möjligheter att ställa upp riktlinjer för det fortsatta förnyelsearbetet. För att säkerställa syftet med den översiktliga planeringen kan kommunerna sedan besluta om mer detaljerade riktlinjer för förnyelsen inom olika områden.

Tisdagen den
17 maj 1983

Herr talman! Det är bra att bostadsministern i sitt interpellationssvar säger att kraven på handikapptillgänglighet skall "hävdas starkare vid ombyggnader än hittills". Starkare än hittills – vad innebär det? Om det t. ex. byggdes 120 hissar i samband med ombyggnad 1981, vilket enligt min mening är alldeles för litet, hur mycket skall vi då våga hoppas på exempelvis 1984?

Jag vill därför ställa ytterligare en fråga: På vilket sätt kommer byggnadsnämnderna att ges större möjlighet att vägra dispenser från tillgänglighetskrav? Skall det ske genom skärpta bestämmelser, ändrad lagstiftning eller bättre finansieringsmöjligheter? Det senare skulle innebära att byggnadsnämnderna inte skulle behöva ge dispens från tillgänglighetskraven på grund av oskäligen kostnader, vilka förmodligen är det vanligaste skälet.

Jag kan ha viss förståelse för att bostadsministern inte vill tala om precis hur finansieringsfrågan avseende hissar kommer att lösas. Men jag vill ändå ställa en fråga: Vilka principer arbetar man efter? Skall överkostnader på grund av tillgänglighetsåtgärder, där hissen är den dyraste delen, bäras av kommun, landsting, bostadsföretag – dvs. boende i fastigheten – eller skall kostnaden bäras av oss gemensamt över statskassan?

I interpellationssvaret tar bostadsministern också upp kommunernas ökade befogenheter och ansvar. Dess bättre har de flesta kommuner redan någon form av den översiktsplan som det talas om i svaret. Det innebär att man som regel har det planeringsinstrument som vi i dag bara kan hoppas bli obligatoriskt enligt den nya plan- och bygglagen. Men den kommer ju inte att träda i kraft förrän om några år, kanske 1987. Så länge skall vi väl inte behöva vänta?

Det är lång planeringstid för byggnadsverksamhet. Vi kan inte räkna med effekter av en ny plan- och bygglag förrän efter 1990.

Kommunerna kan redan nu utveckla sina bostadsförsörjningsprogram till att innefatta även önskvärd förnyelseverksamhet – det skall de göra. Men hur skall kommunerna få bättre möjligheter att genomföra det som är önskvärt? Måste det inte vara det s. k. ROT-programmet som skall ge möjlighet att få en reparations- och ombyggnadsverksamhet genomförd redan under resten av 1980-talet som ett led i en socialt inriktad bostadsförsörjning?

Sedan vill jag ta upp ytterligare en aspekt. Vi har redan tillräckligt många exempel på hur vissa kommuner bygger sig bort från socialt ansvar medan andra försöker ta på sig detta ansvar. Resultatet kan vi avläsa som en ekonomisk, social och etnisk segregation. Det är ett mycket tydligt mönster bl. a. i mitt eget län.

På vilket sätt skall kommunerna ges ökat utrymme att bestämma hur ombyggnadskraven skall hävdas? Det är viktigt att ställa den frågan, om man accepterar principen att minska statens inflytande och öka kommunernas ansvar.

Vilken effekt får det? Vi vill inte ha en ökande segregation. Enligt min mening är det av stor vikt att väga in dessa frågor i det fortsatta arbetet med ROT-programmet. Därför vill jag ställa en sista fråga: Hur skall de

---

*Om förbättring
av de handikappa-
des bostadsmiljö
m. m.*

Tisdagen den
17 maj 1983

---

*Om förbättring
av de handikappa-
des bostadsmiljö
m. m.*

kommuner, där man inte bryr sig om att tillgodose sociala behov i samband med planering av bostadsförsörjningen, stimuleras att göra detta?

Anf. 75 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! Jag känner en viss oro inför statsrådet Gustafssons svar om att ge kommunerna ökat utrymme för att bestämma hur ombyggnadskraven skall hävdas.

Min erfarenhet genom arbetet i handikapprörelsen säger mig att i fråga om kraven på handikappanpassning – det gäller i stort sett på samhällets alla områden – måste det finnas ganska klara direktiv om hur de skall uppfyllas.

En bristande handikappanpassning av våra bostadsområden kan få mycket stora både mänskliga och ekonomiska följder. För samhället och alla dess organ kan det vara dyrt att bostäderna inte är utformade så att människorna så långt det är möjligt kan klara sig själva.

Tyvärr är det inte alltid samma samhällsorgan som får bära kostnaderna för t. ex. hissinstallationer och de ökade vårdkostnader som uppstår om bostäderna inte är tillgängliga. Det kan gälla t. ex. behovet av färdtjänst. Man måste få hjälp uppför trapporna, man måste bäras, man får stanna längre tid på sjukhus – och varje vård dag är mycket dyr. Man kan få psykiska problem genom den isolering man utsätts för. Det leder till kostnader på grund av tablett- och alkoholmissbruk. Man kan få ökade hemhjälpkostnader genom att man inte själv kan handla, osv.

I många fall är det i dag hyresgästerna som genom höjda hyror får betala en handikappanpassning av bostäderna. Å andra sidan får de egentligen på det sättet lägre skatter genom att de då slipper betala för alltför långa vårdtider, större beroende av färdtjänst och hemhjälp, m. m.

Dessa samband ser man inte alltid. Dessutom är det bara hyresgästerna som på det sättet betalar för det som samhället tjänar på att ha ett tillgängligt boende. En omfördelning av kostnaderna för tillgänglighet måste därför komma till stånd.

Kommunerna får inte ges för stort spelrum när det gäller att ställa krav på ombyggnad. Det har de senaste åren visat. Grundläggande krav på tillgänglighet får aldrig tas bort i den kommunala självstyrelsens namn. Jag hoppas också att statsrådet Gustafsson inte menat det.

Anf. 76 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Eftersom jag inte kan finna annat än att Margareta Palmqvist, Margareta Persson och jag har samma principiella uppfattning i den här frågan skall jag inte ta kammarens tid särskilt länge i anspråk. Jag skall kortfattat försöka svara på de frågor som har ställts.

Margareta Palmqvist frågade vad uttrycket att tillgängligheten skall hävdas starkare än hittills innebär. Ja, precis vad som sägs. Det är inte tillfredsställande med den dispensgivning som har skett från tillgänglighetskraven. Därför måste vi se till att vi kan hävda kravet på tillgänglighet starkare än som hitintills har skett. Hur mycket starkare är omöjligt att f. n.

säga. Det tillhör det arbete vi håller på med och har mycket stark anknytning till frågan om vilka ekonomiska villkor som kan skapas för tillgängligheten i våra bostäder.

Margareta Palmqvist frågade också, om jag uppfattade frågan rätt, vem som skall bära kostnaderna för ökad tillgänglighet, framför allt kostnaderna för hissar – om det är kommunerna, landstingen, bostadsföretagen eller hyresgästerna. Ja, det skulle i och för sig finnas mycket goda skäl för att landstingen bar dessa kostnader, och i någon mån primärkommunerna. Men hitintills har varken landstingen eller primärkommunerna kommit och erbjudit sig att ta över dessa kostnader.

Det hävdas från båda deltagarna i debatten att tillgängligheten egentligen är en samhällsekonomisk vinst, men att den faller på olika konton. Den största fördelen ur ekonomisk synpunkt faller i så fall på landstingen, och det hade mot den bakgrunden i och för sig kunnat finnas skäl för att kostnaderna skulle drabba landstingen. Men något sådant intresse har jag ännu inte funnit från landstingen. Då får man överväga vilka övriga alternativ som står till buds. Det alternativ som ligger närmast till hands är att de boende gemensamt bör svara för att det totala bostadsbeståndet har en önskvärd tillgänglighet.

Vi får försöka att finna metoder för att fördela om kostnaderna inom bostadssektorn på ett sådant sätt att vi får tillräckliga resurser för att uppnå det mål vi uppställt. Vi arbetar f. n. utifrån dessa förutsättningar. Man kanske också kan tänka sig att om alla får vara med och betala sin andel för tillkomsten av hissar så kommer alla också att vilja ha hiss – eftersom de ändå deltar när det gäller kostnaderna.

Den sista frågan gällde hur ombyggnadskraven skall utformas. Både Margareta Persson och Margareta Palmqvist har varit inne på frågan om vilken roll kommunerna skall spela och vilka rättigheter de skall ha i det här sammanhanget.

För det första vill jag säga att jag ofta upplever att många talar om att nu skall vi decentralisera besluten, nu skall vi föra över beslutanderätten på kommunerna, nu skall vi avbyråkratisera. Men samtidigt säger vissa debattörer: Vågar vi verkligen lämna det här, till kommunerna, vågar vi verkligen lämna det här till landstingen? De har ju olika värderingar och olika utgångspunkter.

Men tar vi ställning för att det skall ske en decentralisering, måste vi acceptera att det blir olika beslut, beroende på de olika värderingar som företräds av majoriteten i de skilda kommunerna. Det finns då ingen annan lösning på problemet, såvitt jag kan se, än att man ser till att ändra på den politiska sammansättningen i kommunerna, så att de värderingar vi vill främja kan komma bättre till uttryck än f. n.

Det finns ju inte något område där kommunerna kan ges total frihet, utan det finns i samhället övergripande mål som innebär att samhället skall och måste ta över den kommunala självstyrelsen. Ett sådant övergripande mål är att alla skall ha tillgång till samma möjligheter till utbildning, ett annat är den sociala tryggheten. Man kan också säga, tycker jag, att omsorgen om de

---

*Om förbättring
av de handikappa-
des bostadsmiljö
m. m.*

handikappade och tillgängligheten i våra bostäder är ett sådant här övergripande mål, där samhället måste ta ett ansvar för att målet uppnås.

Mot den bakgrunden är vår inställning, när vi nu ger planverket – på torsdag, hoppas jag – i uppdrag att utarbeta en särskild ombyggnadsnorm för att vi bättre skall kunna anpassa oss till behovet av varsam förnyelse o. d., att detta icke får förenas med att det i kommunerna blir lättare att lämna dispens från kraven på tillgänglighet. Nej, avsikten är – som jag har sagt – den motsatta, att kraven på tillgänglighet skall hävdas starkare än hitintills.

Vi skall emellertid också ha klart för oss – och jag har inte uppfattat att någon av talarna här haft någon annan mening – att vi kommer inte att klara den här frågan på ett anständigt sätt genom att skärpa normer och regler och försvåra dispensgivningen. Vi måste se till den ekonomiska verkligheten, för vad som kommer att hända – det är för resten redan så, och det är därför vi har denna situation – är att kommunerna finner att de som äger bostäderna inte anser det ekonomiskt lönsamt att bygga om sina hus. De avstår i stället från att göra detta, och då uppkommer aldrig dispensituationen. Därför måste vi se till att de åtgärder som krävs för att öka tillgängligheten och för att installera hissar blir så litet ekonomiskt belastande, just i det speciella fallet, för dem som skall svara för att fastigheterna byggs om, att det inte uppstår ett motstånd som leder till att det inte blir någon ombyggnad. Vi arbetar f. n. utifrån de förutsättningarna, och våra möjligheter att nå målet beror på vilka utvägar vi kan finna för att göra en sådan omfördelning av de ekonomiska resurserna, att den som sätter in en hiss inte bestraffas utan belönas.

Anf. 77 MARGARETA PALMQVIST (s):

Herr talman! Jag uppfattar bostadsministern så, att han anser att ansvaret för de överkostnader som det oftast handlar om i ombyggnadssammanhang skall bäras av de boende gemensamt. Och skall vi ta alla boende, så ser vi till hela landet, eftersom vi ju bor allihopa. Detta kan man då tolka så, att det är statliga medel som skall till.

Under alla förhållanden finner jag att bostadsministern letar efter möjligheter att ta det här kostnadsansvaret via samhället. Jag förstår att det ännu inte går att få något klart besked om hur kostnadsfördelningen skall ske, eftersom utredning pågår, men jag vill understryka att ett sådant besked är mycket viktigt. Det påverkar ju fastighetsägarnas intresse för att söka lösningar, som bostadsministern har sagt. Det påverkar också de boendes intresse av att acceptera förändringar. Och – framför allt – det påverkar människors möjligheter att bo kvar efter ombyggnaden.

Vissa ombyggnader har lett till att helt andra än de som bodde i huset före ombyggnaden har flyttat in. Alltför höga boendekostnader har tvingat många att söka sig bort. De som kommit efter har bättre betalningsmöjligheter.

Jag vill också konstatera att handikappade och särskilt äldre handikappade har lägre inkomster än motsvarande grupper i befolkningen i dess helhet. Därför är det fel grupper som motas bort, varvid de inte får någon nytta av de åtgärder som vidtas.

Anf. 78 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Jag vill bara i all korthet säga att vi givetvis inte skall föra en politik som driver bort de svaga grupperna från deras bostäder, så att de får sämre möjligheter, utan den skall främja möjligheterna att bo kvar.

Hissarna är – hur löjligt det än kan låta att så stort avseende fästs vid dem; det är ju mycket annat som inverkar på tillgängligheten – en viktig fråga när det gäller de handikappades möjligheter att bo kvar i sina bostäder. Det gäller inte bara dem som är i traditionell mening handikappade, utan det gäller framför allt den ständigt ökande andelen av äldre personer i befolkningen. Vi kommer framöver att ha en stor grupp av personer över 75 år, och de kommer att ta i anspråk en stor del av samhällets kostnader. Men det skulle vara ur samhällsekonomisk och alldeles säkert ur humanitär synpunkt fördelaktigt, om vi gemensamt kunde finna former som underlättade för dessa grupper att bo kvar i sina bostäder. Därmed skulle vi förbättra möjligheterna till utökning av öppenvården inom åldringsomsorgen.

Det var mot den bakgrunden som jag sade att det i och för sig finns goda skäl för att landstingen skall betala omfördelningen. Nu spelar det inte så stor roll om denna görs på annat sätt, men det är vår strävan att finna former för att både de som på grund av ålder har svårt med rörligheten och de som av andra orsaker är handikappade skall få inte bara ökade möjligheter att bo kvar i sin bostad utan också ökade möjligheter att socialt och kulturellt leva ett fullvärdigt liv, genom att kunna umgås med andra människor utan att vara hindrade av att deras bostäder inte är tillgängliga.

Jag kan inte finna annat än att vi på denna punkt har precis samma uppfattning. Vi får väl, var och en på sin kant, hjälpas åt med att finna formerna för att förverkliga det som vi önskar och vill.

Anf. 79 MARGARETA PALMQVIST (s):

Herr talman! Jag vill bara tacka bostadsministern för de upplysningar som vi har fått. Riksdagen har härigenom fått en viss förhandsanvisning om kommande förslag, och det är min förhoppning att det komplicerade arbetet med stadsförnyelse kommer att få en mer social inriktning än vad fallet varit hittills. Det var det som var avsikten med min interpellation.

Vi är många som hoppas att regeringens kommande s. k. ROT-program skall bli en verklig stimulans i den riktningen. Många grupper av handikappade har rätt att vänta sig resultat. Vår fördelningspolitik måste kunna omsättas i handling.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 147

Tisdagen den
17 maj 1983

---

*Om förbättring
av de handikappa-
des bostadsmiljö
m. m.*

Tisdagen den
17 maj 1983

*Om langningen
av spritdrycker*

Anf. 80 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Alf Wennerfors har frågat mig i vilken mån jag tror att langningen av spritdrycker kan minska om Systembolaget på prov etablerar en lördagsöppen jourbutik i Stockholm.

En särskild expertgrupp har utvärderat den försöksverksamhet med lördagsstängda systembutiker som pågick under perioden juni–september 1981. Syftet med utvärderingen var att ta reda på om lördagsstängningen ledde till några förändringar i alkoholkonsumtionen eller i olika företeelser som kan ha med alkoholkonsumtion att göra, t. ex. våldsbrott.

Utvärderingen visade bl. a. att polisens omhändertaganden av berusade personer på lördagar och söndagar minskade påtagligt. Även antalet fall av misshandel, lägenhetsbråk och ordningsstörningar minskade betydligt som ett resultat av försöket. När det gäller bl. a. alkoholkonsumtion och besök vid sjukhusens akutmottagningar gav tillgängliga data däremot inte belägg för att försöket hade haft någon effekt.

Expertgruppen kunde inte få några säkra uppgifter om förändringar av langningens omfattning under försöket. Av den enkät som sändes ut till samtliga polisdistrikt framgick att omkring 70 % ansåg att omfattningen av langningen var oförändrad under försöksperioden.

De fördelar som kunde redovisas som ett resultat av lördagsstängningen ledde till att riksdagen fattade beslut om att Systembolagets butiker skall hållas lördagsstängda i framtiden. Det förutsattes att effekterna av en permanent lördagsstängning skulle följas noga med avseende på olika alkoholpolitiska faktorer.

Mot denna bakgrund anser jag att det är angeläget att de långsiktiga alkoholpolitiska verkningarna av lördagsstängningen följs upp nu, när man har fått erfarenheter av en längre stängningsperiod. För min del anser jag att man måste överväga att ompröva frågan, om det visar sig att de positiva följder som tidigare har kunnat noteras inte är bestående eller om lördagsstängningen t. o. m. haft negativa konsekvenser utöver den sämre service till invånarna som den faktiskt innebär.

Jag har tidigare i år tillsatt en särskild arbetsgrupp som kommer att studera de långsiktiga effekterna. Arbetsgruppen beräknas redovisa sina resultat kring årsskiftet 1983-1984. I avvaktan på detta är jag inte beredd att f. n. förorda någon förändring av öppethållandet.

Anf. 81 ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

När riksdagen fattade beslutet för över ett år sedan, den 28 april, att stänga Systembolaget under lördagarna fr. o. m. den 1 juli 1982, var faktiskt både statsrådet och jag tveksamma. Då var statsrådet riksdagsman, och av riksdagens handlingar framgår att vi båda var tveksamma till om antalet berusade personer, antalet ingripanden på grund av lägenhetsbråk, antalet misshandelsfall och antalet ordningsstörande handlingar hade något sam-

band med lördagsstängningen. Vi sade också då att ingen entydig totaleffekt av de tidigare försöken kunde konstateras. Vi pekade på de uppenbara riskerna för ökad langning. Därför är det naturligt att jag frågar om statsrådet är lika tveksam i dag som för bara ett år sedan.

Nu har det som sagt gått ett år, och uppgifter om ökad langning kommer in. Dessa uppgifter är naturligtvis inte särskilt vetenskapliga – det är mycket svårt att studera denna verksamhet vetenskapligt.

Förut såldes spriten mera öppet på gator och torg. I dag kan man inte gå till Odenplan och vinka med en hundralapp om man vill ha en halvpanna, utan i dag går det mycket mera dolt till. Man får först gå till herr Pettersson på Sveavägen och betala vad det kostar, och sedan går man till en annan adress och hämtar. Men tjänar pengar gör langarna – skattefritt.

Jag kan förstå om somliga nästan får hjärtflimmer när de upptäcker att en riksdagsman har vågat aktualisera tanken på att öppna en jourbutik på lördagarna. I tidningarna har man skrivit att jourbutiken skulle vara öppen under hela helgerna, men det är alltså inte riktigt, det gällde bara lördagsförmiddagarna.

Men snälla ni som är oroliga, i dag har vi faktiskt jourbutiker litet här och var. Gå t. ex. till Slussen och titta – men gå försiktigt, för jourbutiken rör på sig. Den är som sagt illegal, och försäljarna har inte spriten med sig, utan man kan möjligen få en adress.

Statsrådet har tillsatt en arbetsgrupp som skall utvärdera effekterna av lördagsstängningen av systembutikerna. Det är bra. Men detta skedde för tre månader sedan, och ännu har inget sammanträde hållits. Jag tycker det är anmärkningsvärt. Jag skulle vilja veta: Anser statsrådet verkligen att det skall ta tre månader, innan en statlig utredning kommer i gång med detta arbete? Jag finner det mycket viktigt, och det upplever jag att också statsrådet själv tycker, speciellt när jag läser det näst sista stycket i svaret.

Anf. 82 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Det är alldeles riktigt att jag tillhörde de tveksamma när beslutet om lördagsstängning fattades förra året. Jag var en av dem som tyckte att vi borde ha haft en längre försöksperiod, men det var en majoritet av riksdagens ledamöter som fattade detta beslut.

Att det har tillsatts en arbetsgrupp är helt i enlighet med riksdagens beslut. Denna grupp, Alf Wennerfors, började sitt arbete med att samla in uppgifter. Det pågår alltså ett arbete inom ramen för gruppens verksamhet utan att den därför ännu har satt sig ned vid något sammanträdesbord. Gruppen måste ha ett visst material först.

Det är mycket svårt att veta om langningen har ökat. Jag anordnade i januari en konferens dit jag kallade representanter för Systembolaget, socialstyrelsen, rikspolisstyrelsen och Stockholms socialförvaltning. Det var mycket svårt att få fram några siffror, men man sade rent allmänt att man inte trodde att langningen hade ökat.

Inför den här debatten har vi haft kontakt med ordningspolisen i

Tisdagen den
17 maj 1983

---

*Om åtgärder mot
användningen av
teknisk sprit i
berusningssyfte*

Stockholm. Deras bild av lördagsstängningen är att den har gett ett ökat utrymme för dem som langar sprit. Det tror jag att vi kan vara överens om. Men polisen har inga siffror eller bevis för den förändring som har skett. En allmän uppfattning är dock att langningen har ökat. Det skall bli intressant att få del av den utvärdering av lördagsstängda systembutiker som vi kan förvänta vid årsskiftet.

Anf. 83 ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Att jag påpekade att arbetsgruppen ännu inte har haft något sammanträde trots att den tillsattes för tre månader sedan berodde helt enkelt på att – som Gertrud Sigurdsen säkert minns – t. o. m. majoriteten av riksdagens ledamöter var litet tveksam till lördagsstängda butiker, även om man fattade beslutet att det skulle vara en permanent ordning. Riksdagen lade faktiskt in en liten brasklapp i beslutet, som innebar att man, om det skulle visa sig att nackdelarna blev stora, med kort varsel skulle kunna rätta till misstaget. Det var därför som jag menade att det är viktigt att en sådan här arbetsgrupp kommer i gång snabbt. Å andra sidan är det inte alltid nödvändigt att man träffas på ett sammanträde för att en arbetsgrupp skall börja arbeta. Med det besked som statsrådet nu har givit mig bör jag kunna känna mig lugnad.

Det är viktigt att vi följer utvecklingen när det gäller langningen. Också jag har varit i kontakt med folk inom Systembolaget, den sociala världen och även polisen. Överallt framhålls att langningen är ett mycket besvärligt problem, som det är svårt att komma åt, så vi får säkerligen anledning att återkomma.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1982/83:471 om åtgärder mot användningen av teknisk sprit i berusningssyfte

Anf. 84 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Börje Stensson har frågat socialministern om regeringen avser att föreslå åtgärder i syfte att minska risken för förgiftningsfall till följd av att teknisk sprit används i berusningssyfte.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Hanteringen av alkoholhaltiga preparat regleras i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat. Socialstyrelsen är tillstånds- och tillsynsmyndighet.

All hantering av teknisk sprit, etanol, är i princip tillståndsbunden. Godkända alkoholhaltiga preparat får säljas fritt. Det är dock inte tillåtet att sälja alkoholhaltiga preparat till personer som kan antas använda dem för att berusa sig. Olovlig försäljning liksom olovlig rening medför straffansvar.

Etanolen är ofta svår att ersätta med andra preparat som inte kan användas

i berusningssyfte. Etanol är bl. a. ett mycket bra lösningsmedel och är i förhållande till flertalet andra sådana mindre giftig.

I samband med ansökan om tillstånd att få köpa teknisk sprit eller sälja alkoholhaltiga preparat prövar socialstyrelsen regelmässigt om det går att använda andra, från missbrukssynpunkt mindre begärliga ämnen än sprit. Om det inte går, överväger styrelsen om det är möjligt att tillsätta denatureringsmedel för att förhindra missbruk.

För att få en uppfattning om hur omfattande det kända missbruket av alkoholhaltiga preparat är har socialstyrelsen tidigare i år skickat ut en enkät till samtliga kommuner. Resultatet av denna undersökning beräknas vara klart under sensommaren i år. Jag kommer därefter att överväga om ytterligare åtgärder är nödvändiga.

Anf. 85 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Jag vill först tacka statsrådet Gertrud Sigurdsen för svaret på den fråga jag har förmedlat till socialdepartementet och riksdagens kammare.

Bakgrunden till min fråga är kontakter som tagits från läkarhåll, vari anförts att den tekniska spriten på senare tid kommit att spela en större roll bland alkoholmissbrukare. På sina håll har till sjukhusen införts patienter som varit allvarligt förgiftade av teknisk sprit.

Jag är väl medveten om att all hantering av teknisk sprit i princip är tillståndsbunden. Alkoholhaltiga preparat som är godkända får säljas fritt. Detta gäller dock inte om missbruk kan tänkas förekomma. Nu tycks det vara så att missbruk förekommer. Och frågan blir då: Vilka ytterligare åtgärder kan vidtas från samhällets sida?

Målet för tillståndsgivningen inom området är ju att söka motverka att teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat missbrukas eller förorsakar skador. Vid bedömningen av en ansökan skall regelmässigt prövas bl. a. om det går att använda andra medel än sprit – medel som då skulle verka mindre begärliga för missbrukare.

Om detta inte är möjligt av tekniska skäl, övervägs möjligheten att tillsätta ett eller flera denatureringsmedel för att hindra missbruk. Vid en denaturering blir produkterna så långt möjligt obrukbara för förtäring, utan att den legala användningen försvåras eller omöjliggörs. I detta system ligger givetvis problem inbyggda. Det kan påpekas att denatureringsmedlen inte får vara hälsovådliga.

Det lär vara så att det vid socialstyrelsen finns en informell arbetsgrupp kring denatureringsmedel. I densamma ingår representanter för generaltullstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen och AB Vin- & Spritcentralen. Jag vill fråga om denna arbetsgrupp lämnar någon regelbunden redovisning till eller har regelbundna kontakter med socialdepartementet.

Får jag vidare fråga sjukvårdsminister Gertrud Sigurdsen: Utöver den här arbetsgruppen – som jag förstår följer utvecklingen med skärpt uppmärksamhet – finns det någon direkt forskning på gång som förhoppningsvis skulle kunna leda fram till att det i allmänna handeln kan tillhandahållas spolar-

Tisdagen den
17 maj 1983

*Om åtgärder mot
användningen av
teknisk sprit i
berusningssyfte*

förgasar- och tändvätskor liksom rengöringsmedel av en beskaffenhet som gör dessa preparat omöjliga att missbruka i berusningssyfte? Om så inte skulle vara fallet, är statsrådet beredd att ta något initiativ i avsikt att få till stånd sådan forskning för framtida tillverkning?

Under riksmötet 1980/81 hade riksdagen att ta ställning till en proposition 179, där man på s. 33 och 34 behandlar frågan om olovlig rening av teknisk sprit, som där kallas illegal renaturering. Här redovisas en statistik över beslagtagna sådana varor och vätskor. För 1978 anges 61 fall, och för 1979 anges 26 fall. Jag frågar mig: Finns motsvarande statistik från senare år?

Jag är tacksam för det svar som har lämnats av statsrådet, speciellt redovisningen av att socialstyrelsen är på gång med en enkät.

Anf. 86 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! De arbetsgrupper som arbetar inom socialstyrelsen har socialstyrelsen som uppdragsgivare. Det är klart att departementet har regelbundna kontakter med socialstyrelsen i olika frågor och på så sätt får den information som är angelägen att få i dessa sammanhang. Jag är för dagen inte beredd att ge några ytterligare kommentarer till den fråga som Börje StenSSon har ställt. Socialstyrelsen arbetar i enlighet med de riktlinjer som man där tycker är angelägna. Jag har också sagt i mitt svar att när socialstyrelsen får resultatet av enkätundersökningen klart kan styrelsen ange andra insatser som den tycker är angelägna.

Detta är en allvarlig fråga, eftersom vi kan finna att allt yngre människor använder teknisk sprit i berusningssyfte. Men för dagen är jag som sagt inte beredd att redovisa några ytterligare åtgärder, utan jag avvaktar de resultat och de förslag som socialstyrelsen kommer att presentera.

Anf. 87 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Jag tackar för dessa ytterligare kommentarer från statsrådet. Jag tycker de vittnar om ett intresse för de här problemen och också om en berättigad oro.

Det förekommer en mycket omfattande försäljning av teknisk sprit. I den proposition jag åberopade redovisades det att den utgjorde ca 56 miljoner liter, räknat i 100-procentig alkohol. Som en jämförelse kan nämnas att Systembolagets försäljning av spritdrycker samma år utgjorde ca 25 miljoner liter 100-procentig alkohol. Försäljningen av teknisk sprit och liknande är alltså betydligt större än försäljningen av spritdrycker.

Detta ger en antydning om omfattningen av de risker från alkoholpolitisk synpunkt som hanteringen av teknisk sprit kan medföra. Bl. a. av detta skäl behöver vi ha en skärpt uppmärksamhet på den här frågan. Jag är tacksam för det svar jag har fått.

Anf. 88 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Låt mig också nämna att socialstyrelsen är verksam på olika sätt. Bl. a. har ett informationsmaterial om missbruket av alkoholhaltiga preparat skickats ut till socialnämnderna ute i kommunerna. Socialstyrelsen

redovisar där ett mycket intressant arbete som under 1981 har gjorts i Landskrona kommun, där man genom kontakter med försäljarna av preparaten och på andra sätt har nått en mycket stor framgång och där försäljningen har minskat. Arbetet bedrivs alltså på många olika sätt.

Nr 147

Tisdagen den
17 maj 1983

---

*Om åtgärder mot
användningen av
teknisk sprit i
berusningssyfte*

Anf. 89 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Till detta har jag bara att säga att jag ytterligare vill understryka min tacksamhet för de synpunkter som lämnats och för redovisningen av det arbete som pågår på olika håll i landet. Det är viktigt att man sprider kännedom om de insatser som görs till andra kommuner, som säkerligen behöver ha samma skärpta uppmärksamhet på dessa frågor som exempelvis Landskrona kommun.

Överläggningen var härmed avslutad.

Kammaren åtskildes kl. 16.49.

17 § Föredrogs och hänvisades

Motion

1982/83:2437 till konstitutionsutskottet

18 § Föredrogs men bordlades åter

Skatteutskottets betänkande 1982/83:52

Utrikesutskottets betänkanden 1982/83:24 och 25

Kulturutskottets betänkande 1982/83:26

Jordbruksutskottets betänkanden 1982/83:35 och 38

Näringsutskottets betänkande 1982/83:40

Civilutskottets betänkanden 1982/83:31 och 32

19 § Anmälades och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1982/83:34 Radiotidningar m. m. (prop. 1982/83:137)

Skatteutskottets betänkanden

1982/83:42 Åtgärder för tekoindustrin, m. m. (prop. 1982/83:130 delvis)

1982/83:53 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Försvarsutskottets betänkanden

1982/83:15 Vissa materielunderhållsfrågor inom försvaret (prop. 1982/83:138)

1982/83:16 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Kulturutskottets betänkande

1982/83:30 Anslag till film, kulturtidskrifter, litteratur och bibliotek, m. m. (prop. 1982/83:100 delvis)

Nr 147

Tisdagen den
17 maj 1983

Utbildningsutskottets betänkanden

1982/83:27 Anslag till utbildning för undervisningsyrken (prop. 1982/83:100 delvis)

1982/83:29 Anslag till lokala och individuella linjer och enstaka kurser m. m. (prop. 1982/83:100 delvis)

Näringsutskottets betänkande

1982/83:42 Åtgärder för tekoindustrin, m. m. (prop. 1982/83:130 delvis)

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

1982/83:25 Ändrade lednings- och styrfunktioner inom stiftelseorganisationen för skyddat arbete (prop. 1982/83:149)

1982/83:29 Vissa åtgärder för tekoindustrin (prop. 1982/83:130 delvis)

20 § Kammaren åtskildes kl. 16.49.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert